

(Kort bemærkning).

Henning Rasmussen (S):

Det er så sjældent, formanden har lejlighed til at benytte denne talerstol, og derfor vil jeg ikke undlade på udvalgets vegne at sige tak for den venlige modtagelse, forslaget har fået, og i øvrigt føje til, at jeg er en lille bitte smule betænkelig ved, at medlemmer af Folketinget mener, at det er nødvendigt at have en særlig hold formanden vågen-terapi. Det er jeg som sagt lidt betænkelig ved, men jeg skal alligevel anstrenge mig for i fremtiden at se endnu mere vågen ud, end jeg i forvejen prøver at gøre.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Ændringsforslaget

forkastedes, idet 13 stemte for, 108 imod.

§§ 1 og 2

vedtoges uden afstemning.

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling

vedtoges uden afstemning.

Den næste sag på dagsordenen var:

8) Forespørgsel nr. F 35:

Forespørgsel til statsministeren:

»Hvilke planer har regeringen om en demokratisering af økonomien og arbejdslivet?«

Af Holger K. Nielsen (SF) m.fl.

(Forespørgslen anmeldt 17/3 94. Fremme af forespørgslen vedtaget 24/3 94).

Første næstformand (Ivar Hansen):

Inden forhandlingen begynder, henstiller jeg, at der er ro i salen.

Begrundelse

Holger K. Nielsen (SF):

I 1970'erne og 1980'erne var økonomisk demokrati og demokrati i virksomhederne et tilbagevendende tema i den politiske debat. Det kan man unægtelig ikke påstå er tilfældet i dag. I de sidste fem år har det været en næsten

glemt debat, og det indgik som bekendt på ingen måde i regeringsgrundlaget for den nye regering, hvilket godt kan undre lidt af i det mindste tre årsager.

For det første er en demokratisering af økonomien og arbejdslivet en væsentlig del af den historiske ballast hos de to vigtigste regeringspartier, Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre. Helt siden 1927 – tror jeg – har det været en del af De Radikales program, at der skal ske en demokratisering af arbejdslivet og af økonomien, og Socialdemokratiet har siden 1960'erne været dynamo for hele debatten om økonomisk demokrati.

For det andet er der fuldt så meget som i 1970'erne og 1980'erne behov for en demokratisering af økonomien. Heri ligger ikke nødvendigvis, at det er de samme modeller som dengang, der skal føres i marken. Så godt som alle har i dag forladt tanken om en central fond, men der er andre muligheder – også i lyset af at lønmodtagerfonde og pensionskasser i dag har større indflydelse på økonomien end tidligere.

For det tredje stiller den teknologiske udvikling krav om engagerede medarbejdere på den enkelte virksomhed, som er fleksible og i stand til at omstille sig. Skal denne omstillingsevne opnås, forudsætter det indflydelse på både ens egen arbejdssituation og på virksomheden.

1990'ernes virkelighed er ikke den samme som 1970'ernes. På mange måder mister politikerne indflydelse i forhold til de store organisationer og erhvervslivet, og de mister indflydelse i en udvikling, der bliver stadig mere internationaliseret.

Jeg er fuldstændig enig med den konservative leder, hr. Hans Engell, i, at der er behov for en generel analyse af, hvor magten i Danmark ligger. Vi har fra vores side i dag valgt at fokusere på debatten om den økonomiske magt, og hvordan demokratiet kan udvides, så det også omfatter økonomien og virksomhederne. Jeg ser frem til svaret fra statsministeren og en forhåbentlig god debat.

Besvarelse

Statsministeren (Nyrup Rasmussen):

Jeg vil gerne begynde med at udtrykke stor tilfredshed med, at SF har taget initiativet til denne debat. Den glæder jeg mig til at deltage i, fordi jeg rent ud sagt en gang imellem føler,

[Statsministeren]

at vi her i salen for ofte koncentrerer os om enkeltsager og for sjældent bruger tid og kraft på at diskutere de lidt væsentligere principielle og perspektivfyldte problemstillinger og debatspørgsmål.

Lad mig først slå fast, at det danske samfund trods alt er et af de steder i hele verden, hvor demokratiet igennem en meget lang årrække har haft de bedste vilkår for at blomstre til gavn for landets borgere. Det danske velfærdssamfund, som vi kender det i dag, er netop resultatet af demokratiet og folkestyret, og velfærdssamfundets økonomi styres jo demokratisk af folkevalgte fra såvel Folketinget som amter og kommuner.

Oftentimes glemmer vi, og derfor synes jeg, det skal siges i dag, at vi har et lokalt selvstyre i Danmark, som er et af de mest veludviklede i Europa. Måske med undtagelse af Schweiz, som har en anden form, findes der faktisk ikke mange lande – om nogle – hvor den enkelte kommune selv kan træffe beslutning om veje, om børnepasning, om ældreomsorg og -omsorg, om folkeskoleforhold, om hospitalsforhold og udskrive skatter. Jeg tror ikke, vi finder et system med en så udstrakt grad af decentralt selvstyre andre steder end netop her i Danmark.

Den anden og måske desværre aktuelle vinkel på demokratiet er det, jeg vil kalde »retten til at være med«. Her tænker jeg direkte på, at det ikke at have arbejde gør det sværere og ofte umuligt at være med; man er udenfor. De borgere i den arbejdsdygtige alder, der igennem flere år ikke har haft tilknytning til arbejdsmarkedet, føler sig – og desværre med rette – udenfor. Nogle begynder at miste følingen med deres fag, og går der rigtig lang tid, begynder selve arbejdsvejen at smuldre; det bliver en nedadgående spiral. Regeringen har, som alle ved, satset meget stærkt på at vende udviklingen, denne nedadgående spiral.

Vi skal for alt i verden ikke have et delt Danmark. Vi skal undgå et Danmark for dem, der er med, og et andet Danmark for dem, der er tabt eller ikke er med. Sker det, og låser det sig fast, betragter jeg det som en af de alvorligste trusler mod vort demokrati. Derfor hører kampen mod arbejdsløsheden og indsatsen for at undgå, at det delte Danmark låser sig fast, også med i vores demokratidebat.

Men selve demokratidebatten kan og skal naturligvis aldrig blive udtømt. Jeg tror, det er vigtigt, at vi hele tiden giver os tid til denne debat: Er der områder, hvor vi kan gøre tingene bedre og mere smidigt? Helt konkret skal jeg nævne en række tiltag på forskellige områder:

SF har jo ud over denne forespørgsel fremsat forslag til folketingsbeslutning om demokrati i pensionskasserne. Jeg kan i øvrigt konstatere, at SF i sit beslutningsforslag har ladet sig inspirere af de unge socialdemokraters forslag om demokratisk andelskapital; det er da en god og spændende ting, at vi her også kan se bredde og optagethed af et så centralt emne.

På foranledning af SF drøftede vi sidste år her i Folketinget spørgsmålet om økonomisk demokrati, som hr. Holger K. Nielsen også indledte debatten med i dag. Jeg var glad for, at hr. Holger K. Nielsen understregede de voldsomme forandringer, der er sket i de sidste 15-20 år, både her i landet, i europæisk økonomi og i international økonomi.

Jeg skal senere vende tilbage til det tema, men lad mig understrege, at regeringen i disse år naturligvis med stor interesse følger opbygningen af pensionsordninger på det private arbejdsmarked. Vi forudser, at vi om kort tid vil have dækket det meste af det private og det offentlige arbejdsmarked af sådanne pensionsordninger. Det er jo rigtigt, at for blot 15 år siden kunne de færreste af os forudse den udvikling, der nu er så tæt på og i kraftig vækst. Det er en udvikling, regeringen meget stærkt bifalder, og som vi gerne vil understøtte på enhver tænkelig måde.

Vi har også i det forløbne år haft en debat om, hvordan virksomhederne i øget omfang kan få adgang til langsigtet og risikovillig egenkapital for at fremme fornyelsen og konkurrencekraften i dansk erhvervsliv. Regeringen har fundet, at pensionskasser og livsforsikringsselskaber samt ATP og Lønmodtagernes Dyrtdsfond har en stor og meget positiv rolle at spille i virksomhedernes egenkapitalforsyning, og at de nuværende grænser i nogle tilfælde giver unødige begrænsninger af mulighederne for aktiv investering af pensionsopsparingen. Regeringen har derfor fremsat lovforslag om at hæve grænserne for ATP's og Lønmodtagernes Dyrtdsfonds investeringer i aktier fra 25 pct. til 35 pct. af den samlede for-

[Statsministeren]

mue, ligesom regeringen har taget initiativ til at ændre grænsen for enkeltinvesteringer af pensionsmidler fra 2 pct. til 3 pct. under visse nærmere definerede betingelser.

Regeringen har også sagt, at vi vil se positivt på at forhøje grænserne for samlede aktieinvesteringer i pensionsopsparing også for pensionskasser og for livsforsikringselskaber, så fremt udviklingen på aktiemarkedet skaber behov derfor. Så langt, så godt.

Men det er lige så klart, at denne nye udvikling naturligvis også skaber et nyt behov. Med større andel af aktive og risikovillige investeringer fra pensionsinstitutternes side er der efter regeringens opfattelse behov for at tilskynde til mere demokrati og mere åbenhed om investeringsbeslutningerne. Regeringen har derfor besluttet at nedsætte et udvalg, der skal belyse disse spørgsmål.

Udvalget vil blive sammensat af repræsentanter for Arbejdsministeriet, Boligministeriet, Finansministeriet, Industri- og Samordningsministeriet, Skatteministeriet, Økonomiministeriet, Assurandø-Societetet og en række organisationer inden for pensionsverdenen inklusive ATP og LD, ligesom udvalget – vil jeg gerne fremhæve – vil blive suppleret med 1 til 2, ja, skal vi kalde det: fritænkere. Udvalget skal afgive rapport først i det nye år. Rapporten vil efterfølgende blive sendt til høring i arbejdsmarkedets hovedorganisationer.

Og ser vi så på selve udvalgets opgave, har vi faktisk rammen for den første del af mit svar i denne forespørgselsdebat. Udvalget vil nemlig få til opgave at overveje mulighederne for større direkte indflydelse på investeringspolitikken for medlemmer i kollektive og obligatoriske pensions- og livsforsikringsordninger.

Udvalget skal herudover overveje modeller for at give medlemmer af ATP og Lønmodtagernes Dyrtdidsfond direkte adgang til at udpege repræsentanter til bestyrelse og repræsentantskab.

Endvidere skal udvalget se på de nuværende overførselsregler mellem pensionsinstitutter i forbindelse med jobskifte. Og endelig skal udvalget overveje muligheder for at udarbejde sammenlignelige nøgletal, der skal sikre genomsigtighed for pensionsinstitutters afkast.

Udvalget skal derudover beskæftige sig med andre spørgsmål, der har relation til demokrati, åbenhed og betryggende forvaltning, herun-

der også eventuelle behov for ændringer i tilsynsregler og belysning af problematikken om flytning.

Det, regeringen hermed gør, er altså at tage konsekvensen af pensionsmidlernes og pensionsopsparingens stigende betydning i vores samfundsøkonomi.

Jeg har noteret mig et par gange i debatten, at man af og til sammenligner med pensionskassernes tilsvarende betydning i USA. Jeg glæder mig over, at også her er vi fra dansk side længere fremme. Vi er længere fremme i den forstand – hvad jeg tror er vigtigt – at pensionskasserne, LD og ATP selv tager ansvaret også for de konkrete investeringsbeslutninger. Ofte ser vi jo, bl.a. i USA, at man holder ansvaret for investeringsbeslutninger og selve medlemsskaren adskilt fra hinanden; det gør vi ikke her. Derfor er det yderst relevant, at vi også tager fat på det udvalgsarbejde nu og diskuterer, hvordan forbindelseslinjerne mellem medlemskreds og investeringsbeslutninger kan blive kortere, end de er i dag.

Forespørgslen går desuden på, hvilke planer regeringen har for at demokratisere erhvervslivet. Grundlæggende vil jeg sige, at hvad angår spørgsmålet om lønmodtagernes medindflydelse på virksomhederne, er det for det første vigtigt at fastholde de fordele, der er ved den danske model.

En del af hemmeligheden bag den velfærd, vi har nået, er jo også, at arbejdsmarkedets parter gennem den gradvise udvikling af samarbejdsaftaler og en lang række nye samarbejdsformer på vore fremmeste danske virksomheder på forbilledlig måde har vist, hvordan medarbejdere kan inddrages i virksomhedernes liv til stor gavn for begge parter.

Vi ser jo i dag en sand variation af modeller, og jeg tror, enhver moderne tænkende erhvervsleder erkender, at en virksomhed nu engang fungerer bedst, når medarbejderne er med både i beslutninger om virksomhedens fremtid og i beslutninger om personalets, medarbejdernes, uddannelsesindsats og delagtiggørelse i centrale afgørelser.

Den linje vil regeringen støtte og ikke bryde. Vi vil altså ikke lægge op til firkantede modeller, eller at tingene skal gøres på en anden måde; derimod vil vi gerne være fødselshjælpere for nye ideer, nye eksperimenter. I den forbindelse vil jeg også gerne sige, at vi naturligvis i

[Statsministeren]

særlig grad vil lytte til de anmodninger, vi måtte få fra arbejdsmarkedets parter. Det er selv sagt parterne og den enkelte lønmodtager og arbejdsgiver, der bedst kan pege på, hvor der er brug for at videreudvikle den danske model.

Jeg er overbevist om, at konkurrenceevne i de fleste tilfælde går hånd i hånd med forbedring af forholdene for den enkelte på arbejdspladsen og en stigende medindflydelse og uddelegering af ansvar. Vi kalder det noget forskelligt afhængigt af, hvor vi er. Jeg synes, betegnelsen »det gode arbejdsliv« er en god betegnelse, fordi den antyder den filosofi, som jeg tror er vigtig at holde fast i, og som vi har en god tradition for: at jo mere man inddrager medarbejderne i uddannelsesplanlægning, i personaleplanlægning, i vigtigere beslutninger, jo bedre medarbejdere får man, og jo bedre virksomheder får man.

At sikre større indflydelse og medindflydelse, at sikre større selvbestemmelse under tiltalrettelagte former kombineret med uddannelse, efteruddannelse, er grundlaget for succes i den moderne virksomhed. Masser af forskere, økonomer, universitetsfolk og andre – internationalt som her – har for længst slået den kendsgerning fast. Jeg synes, at udviklingen er godt i gang. Vi skal være tilfredse med de ændringer, der sker på vore arbejdspladser, hvor flere og flere i højere grad selv står for arbejdets tilrettelæggelse.

En lille personlig erfaring vil jeg godt nævne her. Et besøg for nylig på en moderne dansk virksomhed var for mig en god illustration af den debat, vi har i dag. Karakteristisk for virksomheden er, at man har nedbragt ordrebeholdningen til det minimale igennem en målbevidst indsats, at man indretter sin produktion efter ordreafgivelse, og at man uddelegerer ansvaret til medarbejdere, der tidligere ikke har haft den form for ansvar. Et citat fra min hukommelse: Rita, medlem af Specialarbejderforbundet i Danmark, har nu ansvaret for ordrebeholdning og lagertilrettelæggelse. Som Rita selv sagde: Jeg får nu lyst til at lære udenlandske sprog, fordi jeg kan fornemme, at der er behov for det, og fordi jeg fornemmer, at det bør jeg også gøre med det ansvar, jeg har fået. Når man giver folk ansvar, giver man dem også lyst til at dygtiggøre sig. Og når man dygtiggør mennesker i Danmark, så giver man dem også lyst til at få et større ansvar.

Der er en anden tendens, vi også må være opmærksom på. I »The Work of Nations« ser Clintons arbejdsminister, Robert Reich, en ny rolle for den nationale økonomi og den nationale virksomhed. Internationaliseringen medfører jo, at virksomheder i de forskellige hovedfunktioner spreder produktion, teknik og administration over hele verden. Det eneste, som efterhånden vil være nationalt afgrænset på lidt længere sigt, er de mennesker, der bor i landet og arbejder i virksomheder, der er placeret dér. For Robert Reich er landets velstand bestemt af, at landets borgere er så veluddannede, at de internationale virksomheder trækkes til og kan betale medarbejderne en ordentlig løn. Hovedkonklusionen er klar for den amerikanske arbejdsminister: Det afgørende bliver at uddanne arbejdskraft, der kan honorere den globale arbejdsfordeling.

Jeg vil for det første erklære mig enig og for det andet lægge til, at med den tradition, vi har for at give mennesker i Danmark ansvar, er vi i fuld gang med at tage en lang række ekstra skridt på vore arbejdspladser, ikke efter en konkret fastlåst model, men efter en variation af modeller, hvor netop det med uddannelse, opkvalificering, uddelegering af ansvar og medindflydelse går hånd i hånd og dermed er et af de centrale svar på internationaliseringen af vore økonomier.

I forlængelse af det må vi også have for øje, at der hele tiden kommer nye jobfunktioner. Der stilles nye krav for at kunne bestride fremtidens job. Vi skal udvikle stadig flere højteknologiske arbejdspladser, som kræver stadig mere højtuddannet arbejdskraft.

Som jeg var inde på før, bliver en af fremtidens store udfordringer at sikre, at samfundet ikke brækker over, så det kun bliver eliten, som kan klare sig i fremtidens arbejdsliv. Det er vel det, der i bredere forstand må forstås ved en demokratisering af arbejdslivet. Regeringen er sig denne udfordring meget bevidst; det gennemsyner faktisk hele vores tilrettelæggelse af regeringsarbejdet, selv om det jo ikke er et projekt, der kan gennemføres på kort tid.

Vores ambition vil således være, at den udvikling, vi kan se foran os med nye jobfunktioner, nye kvalifikationskrav, ikke er forbeholdt en snæver elite. Man kunne kalde det ambitionen om at opbygge det indre velfærdssamfund. Hermed mener jeg, at der sker en styrkelse af

[Statsministeren]

de personlige ressourcer over en bred bank i befolkningen. Det kommer ikke af sig selv; det kræver en aktiv og bevidst indsats, og denne indsats må foregå ved hjælp af det ydre velfærdssamfunds redskaber: uddannelse, beskæftigelse, investeringer, arbejdsmarkedspolitik, socialpolitik osv. Det er dette samspil mellem det ydre og det indre velfærdssamfund, der er kernen i regeringens politik.

Fremtidens Danmark må præges af borgere, der kan meget mere selv og vil meget mere selv – det er jeg ikke i tvivl om at de vil, danskerne vil noget mere, de vil selv – borgere, som ikke har brug for detaljeret regulering, og som betakker sig for formynderi; men det må samtidig bygge på, at samfundet i perioder kan støtte mennesker, når de kommer i klemme, når de går i stykker og risikerer at blive hægtet af.

Alle disse overvejelser fører selvfølgelig frem til, dels at vi på kortere sigt må forstærke og fastholde vores uddannelses- og beskæftigelsesindsats, dels at vi på lidt længere sigt må se på nye virksomhedsformer, og hvordan vi kan inspirere. Vi har, som det vil være Folketinget bekendt, iværksat et bredere kommissionsarbejde om fremtidens beskæftigelses- og erhvervs muligheder, som netop skal afdække de udfordringer og muligheder, vi står over for.

Jeg og regeringen har også taget initiativ til det nye medieudvalg, der jo omfatter en anden side af vores demokrati. Samspillet mellem medierne og politikerne er et vigtigt tema for 1990'erne.

Det er regeringens indfaldsvej til demokratiseringen af økonomien og arbejdslivet, at vi anskuer det så bredt, som jeg her har nævnt det. Vi ønsker ikke at stirre os blinde på én bestemt løsning. Vi skal ikke følge stive skemaer og regelsæt. Det afgørende er at give den enkelte størst mulig indflydelse i hverdagen – det gælder i arbejdslivet, i det politiske liv og andre steder. Vi skal være fleksible, så vi kan håndtere de udfordringer og muligheder, som det moderne samfund står over for. Det er vejen frem for vores demokrati.

Jeg kommer et øjeblik til at tænke på debatten forleden om madsminkedirektivet, hvor vi berørte en anden side af demokratiproblemerne. Jeg tænker på den europæiske side og dermed internationaliserings effekter. Hele denne debat er også en understregning af, at

demokratiet er på dagsordenen i den europæiske vinkel.

Vi har alle en interesse i så megen åbenhed som muligt, ikke for at mistænkeliggøre, ikke for at lægge op til hetz hverken mod den ene organisation eller den anden virksomhed eller erhvervslivet, men i alles interesse.

Og så har vi en interesse i at få analyseret, hvor langt internationaliseringen egentlig er kommet, og hvilke langsigtede konsekvenser og udfordringer den rejser for os. For at gå lidt tættere på vil jeg tage et eksempel: debatten om den agrokemiske industri. Er det egentlig ikke, når det kommer til stykket, i alles interesse, at vi får synliggjort både interessekonflikter og interessesammenfald, som, hvis vi ikke gør det, vil indebære, at debatten og beslutningerne bliver mere og mere skjult i det internationale regi i stedet for at blive mere og mere åbne?

Jeg har – som andre – noteret mig både Det Konservative Folkepartis synspunkter og SF's synspunkter i den aktuelle debat.

Jeg vil gerne sige, at regeringen naturligvis indtager en positiv holdning til at få belyst og analyseret, hvad jeg vil kalde folkestyrets egentlige arbejdsvilkår. Vi vil overveje, hvordan vi kan finde den rigtige form for et sådant bredere analysearbejde. Vi behøver ikke at tænke i en ny stor kommission; dem er der nogle stykker af, og dem, vi har nedsat og igangsat, har naturligvis et yderst fornuftigt arbejde foran sig, men vi skal være åbne for alternative former, når vi sætter et stykke analysearbejde på dagsordenen. Et sådant analysearbejde kunne f.eks. også udmærket varetages på vore universiteter af vore forskere.

Når jeg har lyttet til debatten her i dag, vil jeg overveje den rigtige form, og jeg vil som sagt tale med partilederne om formen for et sådant analysearbejde. Jeg tror, at vi har en bred fælles interesse i, at det bliver igangsat på den rigtige måde, og at vi som sagt også bruger den store viden og det forskerpotentiale, vi har på vore universiteter og højere læreanstalter.

Forhandling

Holger K. Nielsen (SF):

Jeg vil gerne takke statsministeren for hans besvarelse af vores forespørgsel.

[Holger K. Nielsen]

Jeg synes, det var en god tale, statsministeren holdt. Man fornemmede, at han i hvert fald tidligere har haft et stort engagement i spørgsmålet om demokratisering af økonomien og om, hvordan vi kan udvikle demokratiet videre, end tilfældet er i øjeblikket. Jeg synes også, der var en række visionære tanker i statsministerens besvarelse af vores forespørgsel.

Statsministeren sagde, at vi i dag har et ustruktureret selvstyre, og nævnte her specielt kommunerne. Det er jo rigtigt nok, at vi her i Danmark i forhold til andre lande har en forholdsvis stor decentralisering og mulighed for, at man kan træffe beslutninger lokalt, men det er jo stadig væk sådan, at demokratiet stopper ved fabriksporten. På det økonomiske område er det helt andre regler, der gælder, end de regler, der gælder i samfundet i øvrigt.

Det var jo også baggrunden for, at Socialdemokratiet helt tilbage fra begyndelsen af 1960'erne lagde meget vægt på debatten om økonomisk demokrati og, som jeg sagde i min indledning, var dynamo for en debat. Da var det helt afgørende argument netop: Hvorfor skal demokratiet stoppe ved fabriksporten? Hvad er begrundelsen for det? Findes der nogen begrundelse for det? Dengang var Socialdemokratiets svar: Nej, det gør der ikke, og vi er derfor nødt til at tage fat på spørgsmålet om økonomisk demokrati. Det var vel også derfor, hr. Frank Jensen tog spørgsmålet om ØD op sidste sommer og sagde, at efter hans vurdering var det vigtigt, at regeringen og Socialdemokratiet nu igen tog dette spørgsmål op. Det var jeg selv meget tilfreds med.

Det er vel også det, der er baggrunden for, at Det Radikale Venstre har lagt ganske stor vægt på dette spørgsmål. I bemærkningerne til det radikale beslutningsforslag fra 1986 står der bl.a. følgende – Folketingstidende 1985-86, tillæg A, sp. 4695:

»Ligesom i 1927 er det også i dag et grundlæggende mål for det radikale venstre, at der sker en demokratisering af arbejdslivet.«

I det radikale beslutningsforslag fra 1986 er der tale om én lang argumentation for nødvendigheden af, at vi også i dag tager disse spørgsmål op. Det var i 1986, og der er løbet meget vand i åen siden da. Men så er det, jeg igen spørger, som jeg gjorde før: Hvad er begrundelsen for, at debatten tilsyneladende næsten er gået i stå? Det er det, vi ikke forstår, og det

er derfor, vi ønsker, at denne debat kommer på den politiske dagsorden igen.

Der er ingen, der snakker om den store centrale fond længere; den er død, og det synes jeg ikke der er grund til at beklage. Den havde fordele og ulemper, men den er død nu, også fordi der jo er sket en udvikling omkring lønmodtagerkapital og pensionskasser, som i dag spiller en langt større rolle end før i tiden. Det er også derfor, regeringen har spillet ud med et lovforslag om, som statsministeren nævnte det, at ATP og Lønmodtagernes Dyrtdidsfond nu skal kunne investere mere i erhvervslivet; det var der førstebehandling af i sidste uge. Vi støtter forslaget, men vil dog nok sætte spørgsmålstegn ved, om det er her, hunden ligger begravet. Er det her, de virkelig vigtige spørgsmål ligger med hensyn til lønmodtagerkapitalen? Bør vi ikke også inddrage i debatten, hvem der har indflydelsen på de penge? Der er kommet en debat om det, hvor de unge socialdemokrater, som statsministeren siger, eller DSU har fremlagt et forslag, som vi faktisk synes er ganske spændende, interessant og perspektivrigt, og som også burde diskuteres noget mere i Socialdemokratiet og i offentligheden.

Jeg har bemærket, at Det Radikale Venstre har givet en klar melding om, at hvis der skal forhandles regering med Det Radikale Venstre efter næste folketingsvalg – og det er vel nok sandsynligt; sådan er tingene skruet sammen i dette land – så vil man lægge meget vægt på demokratiet i pensionskasserne. Det er derfor – kan jeg forstå – der er nedsat et udvalg, der skal se på det spørgsmål, og det er vi tilfredse med, men vi er nok lidt skeptiske over for sammensætningen af udvalget.

Jeg kunne forstå på statsministerens besvarelse, at man overvejer at sætte såkaldte fritænkere ind i dette udvalg. Jeg vil gerne spørge, om det er et konkret forslag fra regeringen, og i givet fald hvornår vi kan få at vide, hvem disse fritænkere er. Hvornår bliver vi orienteret om, hvem dette udvalg skal suppleres med? Jeg synes, det er meget interessant.

Under alle omstændigheder lægger vi vægt på, at vi får en indholdsmæssig diskussion af, hvordan man investerer disse store fondsdannelser. Vi lægger vægt på, at miljøhensyn skal indgå i disse spørgsmål. Miljøpolitik er jo noget med, at alle er så grønne ved festlige lejligheder – så skal vi gøre en masse for miljøet –

[Holger K. Nielsen]

men når det kommer til det konkrete, kniber det tit lidt. For os er miljøpolitik og grøn politik i første række et spørgsmål om, at der kommer grønne prioriteringer ind på alle de politiske og økonomiske områder; dette skriver regeringen i øvrigt også selv i sit regeringsgrundlag, og derfor forstår vi ikke, hvorfor man ikke også er villig til mere offensivt at tage miljøspørgsmål og grønne vurderinger af hele den økonomiske udvikling op, og hvorfor dette ikke også skal indgå i spørgsmålet om pensionskasse- og lønmodtagerkapitalen.

Debatten om arbejdspladsdemokrati har jo hele tiden spillet en rolle, især for os, som statsministeren nævnte det. Statsministeren sagde også, at det har sammenhæng med hele debatten om det gode arbejde eller det udviklende arbejde, som det vist hedder i dag. Der foregår en debat i fagbevægelsen, som er meget interessant, og den skal vi også tage udgangspunkt i, men jeg kunne måske nok ønske mig lidt mere substans i de svar, der kom fra statsministeren på dette område. Vel skal vi tage udgangspunkt i, hvad man kan finde ud af ude omkring, men det er dog stadig væk sådan, at det er vigtigt at have et samspil mellem arbejdsmarkedets parter og Folketinget. Det er jo ikke realistisk, at det hele bare skal foregå uden for Folketinget.

Lad mig f.eks. nævne, at vi jo sådan set er arbejdsgivere for de ansatte i den offentlige sektor, og det er derfor vigtigt, at det offentlige i sin arbejdsgiverpolitik har et forhold til, hvordan de offentligt ansatte kan få et større engagement i deres arbejde. I den danske model er der, som statsministeren nævnte det, trods alt også en tradition for, at der er et samspil mellem Folketinget og det private arbejdsmarked.

Der er faktisk en række konkrete ting, man kunne se på. Der er hele spørgsmålet om arbejdsfordeling og orlovsordningerne, som nu er indført. Der er det bestemt relevant, at man får en diskussion af, hvordan samarbejdsudvalgene og de ansatte får en mulighed for at spille med med hensyn til at få fordelt arbejdet noget bedre f.eks. ved at anvende orlovsordningerne – eventuelt skraldemandsmodellen, som man bruger visse steder, og som vi synes der er meget perspektiv i; jeg har forstået, at regeringen også støtter det, hvis man benytter den under sabbatorbetingen. Men der er måske

en vis ræson i, at vi diskuterer, hvordan man ude omkring generelt får de ansatte med i en diskussion af disse ting.

Så er der hele spørgsmålet om samarbejdsudvalgene i den offentlige sektor, hvor jeg igen vil henvise til det radikale forslag fra 1986, hvor De Radikale var meget optaget af, at samarbejdsudvalgene i den offentlige sektor blev styrket ved, at de fik kompetence til at træffe konkrete bindende beslutninger på en række områder, og at formandsposten skulle gå på skift mellem de forskellige parter. Der er en række konkrete forslag. Der er faktisk en række ting, vi godt kunne se nærmere på herinde, og det synes jeg bestemt der er behov for at vi arbejder videre med.

Alt det her handler jo om magt. Det handler om, hvor magten ligger i Danmark. Det handler om den del af magten, der har at gøre med det økonomiske område, som for mig at se er langt større, end mange påstår, fordi de økonomiske magthavere jo har mulighed for at træffe beslutninger, der direkte vedrører menneskeskæbner. Når folk bliver arbejdsløse, er det jo altid på baggrund af en beslutning taget af en arbejdsgiver, og derfor betyder det, man gør i erhvervslivet, utrolig meget for, hvordan vores velfærdssamfund udvikler sig. Det handler om, hvorvidt den økonomiske magt udelukkende skal være baseret på, at nogle få tusinde mennesker skal træffe beslutningerne, eller om for det første politikerne og for det andet de ansatte skal have noget at skulle have sagt.

Der er ingen tvivl om, at der sker en forskydning af magten i disse år, hvor det politiske system og politikerne får mindre indflydelse. Det skyldes en række forskellige ting, men det er i hvert fald vigtigt, at vi her i Folketinget løbende og konstant har en diskussion, så denne udvikling ikke løber løbsk og vi trods alt stadig væk har mulighed for at lægge nogle politiske prioriteringer ind i den økonomiske udvikling, som ikke altid behøver at være i overensstemmelse med, hvordan disse få tusinde virksomhedsledere træffer deres beslutninger. Det handler demokratiet i økonomien grundlæggende om, og det er derfor, vi mener, det er vigtigt at få en debat om det.

Vi er åbne i forhold til, hvordan man kan udvikle disse ting. Som jeg sagde før, er det 1990'ernes vilkår, vi taler om. Der er en række nye forslag på bedding. DSU's har jeg nævnt,

[Holger K. Nielsen]

og man kan forestille sig forskellige andre forslag til, hvordan man kan gå i gang med dette her. Derfor er vi sådan set ydmyge med hensyn til de krav, vi stiller i denne debat, og jeg skal derfor fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget opfordrer regeringen til at ned-sætte et udvalg af uafhængige eksperter, som på grundlag af 1990'ernes virkelighed skal

- udarbejde forslag til, hvordan der kan ske en demokratisering af økonomien, samt
- udarbejde forslag til, hvordan medarbejderne på den enkelte arbejdsplads i højere grad kan få reel indflydelse på deres egen arbejdssituation og arbejdspladsens udvikling.

Tinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 52).

Første næstformand (Ivar Hansen):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se foran). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Jeg kunne forstå på SF's formand, at det var et sommerinterview i dagbladet Politiken, der havde inspireret SF til at rejse debatten her i dag, et sommerinterview, hvor jeg gav udtryk for, at det ikke var muligt for Danmark at fastholde de meget restriktive rammer, vi i vores lovgivning har lagt for pensionskassernes muligheder for at investere aktivt i beskæftigelse, i job til medlemmerne, og at jeg i den forbindelse knyttede det an til nogle bemærkninger om, at man selvfølgelig også bør se det i et demokratiseringsperspektiv.

Jeg kan så være glad for, at regeringen også på det punkt har overhalet SF, inden debatten her er kommet. Regeringen har jo fremsat konkrete lovforslag i Tinget både om en øgning af investeringsrammerne for ATP og LD fra de nuværende 25 pct. til 35 pct. og – således som statsministeren nævnte – på enkeltengagementsinvesteringssiden. Og i tilknytning til det er der igangsat et udvalgsarbejde, der skal se på hele demokratiseringen i den forbindelse.

Med hensyn til den debat, SF har rejst nu, ligger SF jo sådan set igen lidt i baghjulet, sådan som partiet jo også historisk har gjort det.

I den debat, vi har i dag, er der vel ingen grund til at skjule, at når man ser på SF's rolle i debatten om både ØD og overskudsdeling, viser det sig jo, at SF altid har ligget lidt i baghjulet, ikke mindst når man ser på de meget konkrete initiativer, der var på dagsordenen her i Folketinget i 1979. Jeg ved godt, at SF's formand ikke var medlem af Tinget på det tidspunkt; men for historieskrivningens skyld kan man vel godt erindre om, at den daværende statsminister, hr. Anker Jørgensen, havde indgået et forlig om at få gang i overskudsdelingen, et forlig, som SF's hovedbestyrelse efterfølgende ikke kunne tilslutte sig, og dermed forpassede man så også den mulighed for at få påbegyndt noget af det, som SF jo i dag mener er så afgørende for udviklingen af demokratiet i vort samfund.

Jeg takker selvfølgelig SF's folketingsgruppe for at have rejst debatten, men den ligger som sagt lidt i baghjulet.

(Kort bemærkning).

Anne Birgitte Lundholt (KF):

Jeg skal da takke SF for her at have bekræftet, at tanken om store centrale fonde er borte, afgået ved døden.

Til gengæld er jeg knap så enig med SF, når SF siger, at det er nogle få tusinde virksomhedsledere, som beslutter alt om arbejdslivet her i Danmark. Vil SF ikke bekræfte, at den letteste måde at få indflydelse på er ved at være medindehaver, dvs. ved f.eks. at købe aktier i den virksomhed, man er ansat i? Det er jo nu engang således i Danmark, at risiko og udbytte og dermed også ansvar og indflydelse følges ad.

(Kort bemærkning).

Poul Nødgaard (FP):

Det er jo klart, at i en debat som denne bliver der somme tider brugt nogle udtryk, som man måske ikke helt forstår og heller ikke helt kan acceptere.

Når SF's ordfører, hr. Holger K. Nielsen, siger noget om, at demokratiet i Danmark stopper ved fabriksporten, synes jeg, hr. Holger K. Nielsen allerede så tidligt i debatten som nu bør forklare Folketinget, hvad han egentlig mener med et sådant udtryk. Det kunne tyde på, at hr. Holger K. Nielsen ikke har nogen

[Poul Nødgaard]

form for viden om, hvad der foregår i danske virksomheder, og hvilket stort arbejde danske virksomhedsledere gør for at udøve et stort demokrati på den enkelte virksomhed.

Som også den konservative ordfører var inde på, blev der faktisk også fremsat nogle nedsettende bemærkninger om de få tusinde virksomhedsledere osv. Er hr. Holger K. Nielsen ikke klar over, at netop disse virksomhedsledere har sat et dynamisk samfund i gang, som vi alle nyder godt af, også hr. Holger K. Nielsen?

Jeg vil også godt spørge hr. Holger K. Nielsen, om det, som denne debat drejer sig om, er at fratage virksomhedslederne retten til at lede og fordele arbejdet. Det synes jeg kunne være meget spændende at få sat helt på plads så tidligt i debatten som nu.

Jeg ved godt, hvad hr. Holger K. Nielsen er blevet enormt inspireret af. Det er den førnævnte DSU-pjece, som danner grundlag for debatten her i dag, og som jeg skal vende tilbage til senere. Jeg håber, statsministeren og Socialdemokratiets ordfører vil kommentere den pjeces og det, den indeholder, så jeg dermed kan få at vide, om Socialdemokratiet og regeringen dækker mange af de vidtløftige ting, der står i den omtalte pjeces.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Til det sidste kan jeg sige, at det ikke er DSU-pjecen, der har inspireret os. Hr. Poul Nødgaard burde dog vide, at vi har været interesserede i debatten om økonomisk demokrati og arbejdspladsdemokrati igennem mange, mange år, og det er faktisk en diskussion, som vi har forberedt for flere måneder siden, før den omtalte pjeces fra DSU kom.

Men jeg synes, det er en interessant pjeces. Jeg er ikke enig i alt det, der står i pjecen, men den er interessant. Det kan vi måske vende tilbage til på et senere tidspunkt i debatten.

Så siger hr. Frank Jensen, at det er en baghjuldebate, og nævner 1979. Åh, nu igen! Nu vil Socialdemokratiet bruge 1979 igen – ikke sandt? – for at vise, at for 15 år siden havde SF muligheden for ditten og datten, og at dengang kunne SF ikke noget som helst, da det kom til stykket.

Hvorfor ikke i stedet nævne 1986, hvor det faktisk lykkedes for Det Radikale Venstre, Socialdemokratiet og SF at blive enige om en fæl-

les beretning om overskudsdeling? Hvorfor ikke tage det som udgangspunkt i stedet og ligesom se fremad og se på, hvad er der af muligheder i de næste år? Det er det, vi lægger op til her.

Og er det ikke også lidt for fattigt, trods alt, at reducere spørgsmålet om økonomisk demokrati til et spørgsmål om, hvorvidt ATP og LD får muligheder for at investere noget mere i erhvervslivet? Er der ikke nogle flere facetter?

Det var der i hvert fald tidligere i Socialdemokratiet, og det er jo derfor, vi godt vil have denne debat. Som statsministeren så rigtigt sagde i sin udmærkede tale, hænger dette her jo også sammen med, hvordan arbejdspladserne fungerer demokratisk, og det er det, vi også godt vil have med i debatten.

Så siger fru Anne Birgitte Lundholt: Hvad med alle aktionærerne? De har jo indflydelse. Dertil vil jeg sige: Jeg har selv en lille aktie i Topsikring, som blev mig påtvunget for få år siden, og jeg kan garantere for, at jeg ikke har spor indflydelse på noget som helst i den forbindelse. Og man ved jo godt hos De Konservative, at den indflydelse, aktionærerne har, er rent formel. Reelt bliver beslutningerne jo truffet af ganske, ganske få virksomhedsledere. Og dér er det så, vi siger, at det er disse få virksomhedsledere, der i høj grad kommer til at påvirke, hvordan en række mennesker konkret kommer til at leve, og dér mener vi så, at der er grundlag for, at demokratiet også kommer ind på det område.

Poul Nielson (S):

Jeg vil også hilse debatten velkommen. Det er jo permanente temaer, der er taget op. Hr. Holger K. Nielsen fremhævede Socialdemokratiets historiske indsats i sagen om demokratisering af økonomien. Det er lidt svært at returnere komplimenten. Vi Socialdemokrater glemmer aldrig de historiske skæbnestunder for denne sag, hvor SF meldte pas.

Men det ændrer ikke noget ved, at uanset om SF er parat eller ej, så er selve det at klø på med debatten værdifuldt – også fordi beslutninger om disse sager i et demokrati som det danske nødvendigvis skal træffes efter brede debatter.

Vi ser ikke i dag noget umiddelbart behov for nye beslutninger. De lovinitiativer, der er i gang med hensyn til placeringsreglerne for

[Poul Nielson]

ATP og LD, er det, der lige her og nu er brug for, og yderligere er en række spørgsmål i relation til demokrati og åbenhed jo ved at blive taget op i det særlige udvalg, regeringen har besluttet at nedsætte, og som statsministeren redegjorde detaljeret for.

Det betyder, at Socialdemokratiet altså ikke vil stemme for det dagsordensforslag, der er fremsat af SF. Vi finder, at selve debatten er det væsentlige.

Hvis man vender sig til mere grundlæggende spørgsmål i dette her, vil jeg starte med at sige, at der historisk set er en parallelitet mellem lønmodtagernes opnåelse af indflydelse på arbejdsmarkedet og det at opnå den på kapitalmarkedet, sådan som det i et vist omfang er sket med pensionsfondene, og som det i højere grad vil ske fremover.

Det organiserede fællesskab har altid været forudsætningen for, at man har kunnet opnå resultater for den brede befolkning. Vi vil altid være åbne for en diskussion om, hvordan dette fællesskab så skal organiseres; men et eller andet fællesskab er der tale om.

Der har allerede været henvist til DSU's pjece med et oplæg til demokratisk andelskapital, som vi også synes er et forfriskende indslag i debatten, og jeg skal vende tilbage med nogle kommentarer til det. Men selve spørgsmålet her om, hvordan fællesskabet er organiseret på dette punkt, mener vi er et vigtigt debattema.

Der er imidlertid en tendens til en meget stærk fokusering på det område, hvor man er kommet længst, nemlig i LD, og det område, hvor man er kommet næstlængst, nemlig i ATP, sammenlignet med, hvilken fokusering der er på de langt større midler, der administreres i livsforsikringselskaber på langt mere lukket vis. Og der er en stærk koncentration i banksektoren med udvikling af finansielle supermarkeder, som gør det meget vanskeligt for folk at gennemskue, hvad vilkårene egentlig er, og hvordan beslutningerne egentlig træffes. Hele tendensen til internationalisering giver også længere afstand til de reelle økonomiske magtcentre. Endelig er netværket af uformelle alliancedannelser på kryds og tværs mellem ledende personligheder i de store virksomheder en faktor, som også har meget stærk reel betydning, når man diskuterer spørgsmålet om demokratiets vilkår i det økonomiske liv.

Ser vi på det krav, som jeg mener er næsten afgørende i debatten om, hvordan man organiserer pensionsfonde m.v., nemlig kravet om risikospredning, så er det et fornuftigt krav, som grundlæggende er det samme, der stilles til forsikringselskaberne og til pensionsfondene.

Det, der er en tendens til at fejlvurdere eller give for lidt vægt, er, at nødvendigheden af denne risikospredning har visse konsekvenser, fordi risikospredningen betyder, at man må administrere midlerne i visse puljer eller kasser af en vis størrelse. Hvis man ikke gør det, hvis det ikke er organiseret i et eller andet større fællesskab, gøres den enkelte pensionsopsparer til gidsel for nogle ret få investeringsdispositioner. Dette taler imod tendensen til en stærk opsplitning og individualisering af pensionsmidlerne.

Kasserne investerer på markedets vilkår og fungerer i det daglige i et almindeligt samspil med andre investorer. Det er der ikke noget mærkeligt i for en socialdemokrat. Vi vil ikke markedsøkonomien til livs. Det, vi vil, er at skabe en markedsøkonomi med et menneskeligt ansigt. Vi vil sprede ejendomsretten på et demokratisk og socialt grundlag; men økonomien skal fungere på et markeds-mæssigt grundlag.

Det kan så godt være, at ligesom de engelske minearbejdere efter nationaliseringen af kulin-dustrien sagde: Kullene er stadig sorte, kan pensionsopsparere i dagens Danmark sige: Et forretningskrav er stadig et forretningskrav, eller: Beslutningerne træffes stadig væk langt væk fra os.

Det er rigtigt; men det gælder altså om at finde en balance mellem hensynet til at kunne administrere dette her effektivt og forretnings-mæssigt og vigtigheden af at skabe en accept hos opsparerne af, at det er deres investeringer, der på denne måde håndteres.

Ligesom man med hensyn til Folketinget kan sige, at det repræsentative system er nøglen til, at landet overhovedet kan regeres, kan man for pensionskassernes vedkommende argumentere for, at et repræsentativt system er nødvendigt for, at en pensionsformue kan forvaltes fornuftigt. Disse investeringer skal passes og plejes. Det er nødvendigt at kræve indflydelse og bestyrelsesrepræsentation og at gå ind i alle handler osv. på en professionel måde, for ellers bliver pensionsmidlerne skubbet ud

[Poul Nielson]

og får en andenrangsplacering i hele processen, og det indebærer en dårligere forrentning end ellers, og det er selvfølgelig til syvende og sidst det afgørende.

På denne baggrund er det ikke så enkelt endda at tænke sig et system virke over længere tid, hvor opsparerne nemt kan skifte pensionskasse, eller hvor medlemmerne gennem f.eks. holdningsprægede flertalsafgørelser stiller krav om bestemte typer af investeringer. Det er dette, der fører til, at man må gardere sig gennem en risikospredning.

Det er også risikospredningen, der er forudsætningen for, at man i forskellige sammenhænge, hvor man ønsker at satse mere med særlige investeringsbeslutninger, overhovedet har mulighed for det, hvis man ønsker en mere langsigtet investering et bestemt sted eller ej, osv. Der er den sammenhæng, at uden spredningen er der ikke mulighed for at koncentrere indsatsen på visse områder, og det betyder alt sammen, at tingene må organiseres nogenlunde således, som de er det i dag.

Vi mener derfor, at det oplæg, DSU er kommet med, ikke i praksis vil være holdbart. Vi synes, det er mere regulært at byde de unge helt indenfor i den realpolitiske debat og tage dem alvorligt end at lade dem stå på grænsen og så give dem halvhjertet ret for den gode stemnings skyld. Man må jo nogle gange vælge imellem at sige det, man tror lyder godt, og det, man ved er rigtigt.

Realiteten er, at hvis der skal være meget stor individuel handlefrihed, ødelægges muligheden for en rigtig forvaltning. Mån skal kunne disponere på en sådan måde, at man også selv kan leve med konsekvenserne, og vi ser altså, at sammenhængen på dette punkt ikke er helt gennemarbejdet i DSU's oplæg.

Om arbejdslivet, som den anden halvdel af SF's dagsordensforslag drejer sig om, vil jeg blot sige, at der nu om dage er et dilemma her, idet der er en tendens til, at medarbejderne identificerer sig meget stærkt med den enkelte virksomhed, og at virksomheden knytter medarbejderne meget tæt til sig. Det er en modebølge, og det er på mange måder meget godt; men omvendt betyder det også, at der sker en udviskning af rollerne mellem på den ene side arbejdsgiveren og på den anden side de ansatte, som på mange måder svarer til en moderne frihedstendens, men som i sig bærer kimen til,

at tingene udviskes på en sådan måde, at det kan ødelægge balancen på det danske arbejdsmarked.

Derfor vil jeg slutte med at sige, at alle nu om dage er imod beton, men at vi gerne vil vedkende os, at et eller andet bindemiddel er nødvendigt for at få et samfund til at hænge sammen på en socialt anstændig måde, og at det bindemiddel stadig væk hedder solidaritet.

Anne Birgitte Lundholt (KF):

Først vil jeg gerne sige tak til statsministeren for de venlige ord om De Konservatives udspil i forbindelse med demokrati- og beslutningsdiskussionen, og jeg skal også love statsministeren, at vi skal komme tilbage til dem. Det er en noget mere overordnet debat end den debat, som vi har i dag, og som jeg også derfor skal begrænse til at dreje sig om to hovedtemaer. Det er også de to hovedtemaer, jeg har forstået at vi skulle beskæftige os med i denne forespørgsel.

Det Konservative Folkeparti er meget optaget af at sikre mere demokrati i forbindelse med pensionsopsparingerne og med hensyn til muligheden for at eje virksomhederne. Friheden til og muligheden for at vælge sin egen pensionsordning og friheden til og muligheden, også skattemæssigt, for at eje aktier er væsentlige elementer i et samfund, hvor vi skal deltage aktivt alle sammen. Og på de to områder tiltrænges der helt bestemt nogle ændringer – ændringer, som jeg også her må erkende at specielt Socialdemokratiet har bekæmpet og modarbejdet i mange år.

Demokrati er størst mulig indflydelse til den enkelte. Beslutningerne skal træffes tæt på borgeren. Borgeren skal have mulighed for at træffe nogle valg og så naturligvis selv stå til ansvar for konsekvenserne. Lad os først gå til pensionsområdet:

I fremtidens Danmark vil næsten alle indbyggere være omfattet af en eller flere private pensionsordninger eller pensionsopsparinger. De beløb, der sættes til side, skal forrentes bedst muligt. Det er jo ikke bare kroner, man sætter til side; det er vel at mærke kroner, der sættes til side, for at man kan sikre en aktivitet, som til den tid, hvor kronerne skal udbetales igen, kan give et udkomme. Derfor er det vigtigt også at sikre den aktivitet, der skal betale forrentningen.

[Anne Birgitte Lundholt]

Men det er væsentligt, at den enkelte selv har mulighed for at have indflydelse på, hvorledes den pågældendes egen pensionsopsparring er placeret. Tidligere var kollektive pensionsordninger forbeholdt funktionærer, men i dag er der jo på næsten hele arbejdsmarkedet aftalt pensionsordninger, og det sætter endnu mere fokus på demokratiseringsdebatten.

I de kollektivt aftalte ordninger er det Det Konservative Folkepartis ønske, at der skal være bedre mulighed for individuelt valg af ordning, og at der skal være bedre mulighed for flytning mellem ordningerne. Der er selvfølgelig nogle grundlæggende problemer forbundet med det at kunne få et helt frit valg i en kollektiv ordning, som er aftalt som en del af en lønaftale. Jeg håber, vi kan løse det så langt hen ad vejen som muligt, men jeg erkender, det ikke er enkelt. Derfor er det heller ikke den mest hastende sag i dag.

Derimod er der ordninger, der er vedtaget lovgivningsmæssigt, som har et meget stort demokratiunderskud. Jeg ville jo være et skarn, om jeg ikke her fra talerstolen nævnte et oplagt eksempel, nemlig Lønmodtagernes Dyrtidsfond, for Lønmodtagernes Dyrtidsfond er jo ikke engang en rigtig pensionsordning; det er blot en bunden opsparing. Men styringen af midlerne er så udemokratisk, som overhovedet tænkes kan: Organisationerne på den ene side af arbejdsmarkedet styrer pengene alene og uden indflydelse fra de mange, hvoraf nogle heller ikke er medlemmer af nogen af disse organisationer.

Vi kan godt blive enige om, at med enkelte, men dog store og bemærkelsesværdige undtagelser er der sket en fornuftig forrentning af midlerne i LD. Netop derfor skulle det være risikofrit at tilbyde større frihed til den enkelte opsparer med hensyn til, om den pågældende vil benytte sig af LD's administration af sin opsparing eller ej.

Derfor er det Det Konservative Folkepartis holdning, at et kraftigt skridt frem mod en demokratisering ville være, at disse penge skulle frigives – af hensyn til aktiemarkedet dog over et vist antal år. Det er også et af de elementer, der er indgået i det udmærkede oplæg »Vækst og velstand«, som vores parti udgav i sidste måned.

Selve demokratiseringen af arbejdslivet og den enkeltes interesse for arbejdspladsen har

jo også – som også hr. Holger K. Nielsen sagde før – undergået store forvandlinger, siden debatten startede med socialdemokratisk beton i 1970'erne. Jeg kan også erindre, at det ikke kun var en debat, der foregik blandt politikere, og jeg kan da her sige, at en yngre, fremadstræbende økonom i LO, som tilfældigvis har samme navn som statsministeren, dengang havde nogle kraftige debatter med en lidt yngre, men også fremadstræbende cand.scient.pol. i Dansk Arbejdsgiverforening, og vi kan jo så fortsætte debatten i Folketinget i dag. Dengang var det i hvert tilfælde en debat om, at der enten skulle være fonde eller ikke skulle være fonde, og om tvungen ØD eller ikke tvungen ØD. Det er vi heldigvis kommet ud over; men helt oppe i 1980'erne var parolen stadig væk, at det, det drejede sig om, var lønmodtagernes ret til at overtage ledernes ledelsesret i virksomhederne, til at styre produktionsmidlerne kollektivt. Så sent som i 1980'erne har jeg fundet folketingscitater, hvor socialdemokratiske medlemmer af Folketinget er citeret for denne fastlåste holdning.

Men det er nu engang arbejdsgiverne, der betaler investeringerne, og lønmodtagernes organisationer, der overtager, når det går bedst. Det er vel den korte beskrivelse af den gamle opskrift på ØD.

Men hvad er vi enige om at det i første omgang drejer sig om? Jo, det er selvfølgelig at sørge for, at så mange som muligt af danskerne har mulighed for at have en ejendomsret i form af et økonomisk og interesse-mæssigt ansvar for den virksomhed, de arbejder i, eller de virksomheder, der er med til at holde deres lokal-samfund i gang. Og ansvar og økonomi følges ad, ligesom risiko og gevinst følges ad. Interesse i ens investering har man kun, når man selv har ansvaret for placeringen af den og også selv får udbyttet af den, nemlig når ansvaret ligger tæt på én selv. En stor, udemokratisk fondsdannelse, som man åbenbart stadig væk – trods alt – diskuterer, selv om denne fond nu er delt op i lidt flere, skaber ikke noget ansvar, skaber ikke nogen medleven i virksomheden. Det gør derimod den enkelte danskers ejerskab af aktier, og det er derfor, det er her, der skal satses. Der skal nemlig kæles for de danskere, som har lyst til og mod på at investere i aktier og dermed i de mange arbejdspladser, som vi er ganske enige om skal skabes. Det var

[Anne Birgitte Lundholt]

også et tema, statsministeren berørte i sit svar, og det er et tema, vi gerne vil følge op.

Det skal være lettere for virksomhederne at sørge for, at der er muligheder for medarbejderaktiekøb, og man skal ikke straffes skattemæssigt for at opspare i aktier, for det er opsparing i danske arbejdspladser, og her er det uforståeligt – jeg kan ikke lade være med endnu en gang at nævne det – at denne regering i sommerens skattereform kunne få sig selv til at lægge gift for danske aktieejere. Derfor må vi hurtigst muligt sørge for at genskabe og forhåbentlig også forbedre de skattemæssige forhold, som eksisterede forud for det skammelige indgreb, som sørgede for at sætte befolkningens interesse i danske virksomheder over styr.

Regeringspartierne vil nok hævde, at visse mindre aktieposter blev friholdt, og det er jo til dels rigtigt; men man sendte et signal om, at aktier var noget fy-fy at investere i, og man etablerede en regulær klippekant for aktieejere – kommer en aktieejer op over klippekanten, så bang!, så falder vedkommende ud over den – og det lægger jo gift for, at mindre opsparende har en positiv holdning med hensyn til at tænke på aktier som investering.

Indflydelse og demokrati på ens arbejdsplads fås også gennem det direkte opkøb af aktier. Her får man nemlig den indflydelse, som aktieejere har, selv om hr. Holger K. Nielsen mener, at den er marginal. Jeg må dog sige, at det er aktieejerne, der vælger den daglige ledelse!

Det Konservative Folkeparti så gerne, at det danske samfund skiftede endnu mere karakter, skiftede fra et næsten 100 pct. lønmodtager-samfund til et samfund af ejere, store som små, og også gerne kombinationer. Vi har alle tiders chance. Pensionsmidlerne kan være en banebryder for den enkeltes interesse for investering; men det kræver, at man giver den enkelte frihed og råderet og ansvaret for placeringen af vedkommendes investeringer, således at man fremmer forskelligheden og dermed også dynamikken i samfundet.

Derfor har vi politikere to pligter: størst mulig frihed for den enkelte med hensyn til egen opsparing og de bedst mulige politiske og økonomiske rammevilkår for den enkelte ejer – stor som lille – som skaber arbejdspladser, aktivitet og fremgang i samfundet.

Det Konservative Folkepartis bud på en politik, som er et stort skridt i den rigtige retning, findes i vores oplæg »Vækst og velstand«, som jeg kan anbefale til velvillig læsning i de øvrige partier.

Jeg skal til slut lige nævne, at Det Konservative Folkeparti ikke kan støtte det fremsatte dagsordensforslag. Vi føler ikke, at der er behov for at nedsætte en ny ØD-kommission eller et udvalg vedrørende disse spørgsmål. Jeg tror, en positiv debat med de temaer, som vi har lagt op til fra Det Konservative Folkepartis side, vil føre til et langt bedre resultat.

Helge Sander (V):

Venstres problem med SF er, at når SF's ordfører analyserer aktuelle problemer, kan vi såmænd ofte være enige i mangt og meget, men SF ender desværre altid i de forkerte konklusioner. Hvor vi ønsker at styrke det private erhvervsliv og den private og individuelle ejendomsret, ønsker SF det modsatte, nemlig en eller anden form for socialisering.

Jeg tror såmænd, at SF kan være enig med Venstre i, at det ikke gælder om yderligere at øge LO's, fagforeningskartellernes og de enkelte fagforbunds monopolagtige indflydelse på lønmodtagernes vegne. Men alligevel vil SF's tiltag jo gang på gang vise, at vi ender dér. Ikke fordi SF egentlig ønsker det, men fordi SF trods alt accepterer LO som enhedsfagbevægelse og dermed i praksis kommer til at blæse på den enkelte lønmodtagers organisationsfrihed.

En del af problemet er naturligvis også, at SF så gerne vil samarbejde med Socialdemokratiet og den socialdemokratiske familie, men på den anden siden i virkeligheden er bange for den kommunistiske og socialistiske enhedsliste, som vil gå endnu videre end SF i disse spørgsmål.

At socialismen i Østlandene og tredjeverdenslandene har bevist, hvad kollektivt eje af produktionsmidlerne og utallige skrappe reguleringer i praksis medfører, gør desværre heller intet indtryk. Vi kan nok så mange gange pege på, at det fører til en slumstat med lav levestandard og enorme miljøproblemer, uanset hvordan socialismen praktiseres. Venstrefløjen, og her inkluderer jeg SF, svarer, at de vil gøre det på en helt anden måde end alle andre socialister i verden. Denne løsningsmodel får

[Helge Sander]

vi forhåbentlig lov til at vente længe på i spænding.

Jeg er mildest talt også bange for, at der er stærke kræfter i den nuværende regering, som også trækker i den forkerte retning. Regeringens forslag om at hæve investeringsloftet for LD og ATP er et signal herom. Tydeligt blev det, da regeringen afviste at lade forslaget ledsage af en øget ret til, at ældre lønmodtagere kunne tage deres penge ud til egne investeringer. Det var trist, at man ikke viste vilje her, for en øget mulighed for selv at investere egne indefrosne midler ville jo være et skridt i den rigtige retning, når vi her i dag taler om reel demokratisering.

Vi må slå fast, at vejen til øget reel demokratisering ikke går over øgede fondsdannelser, men tværtimod skal bygge på bedre investeringsmuligheder for den enkelte. Det kræver et bedre erhvervsclima, og det kræver ikke mindst, at de, der investerer, ikke udsættes for ændrede skatteregler. Regeringens nye skatte love om beskatning af aktieavancer og goodwill er et klart eksempel på et skridt i den forkerte retning.

SF ønsker at øge medarbejdernes muligheder for reel indflydelse. Igen er det et vellydende forslag, men hvad er det egentlig, der ligger bag SF's tanker? Regler om indflydelse på den enkelte arbejdsplads er jo fastsat ved overenskomst og aftaler. Mener SF virkelig, at man skal forbedre lovgivningen på de rent aftaledækkede områder? Jeg kan roligt fastslå, at det mener vi afgjort ikke i Venstre. Vi er skuffede, hvis det er den slags tanker, der ligger bag. Vi kan fra vores side ikke støtte f.eks. forsøg på at sætte aftaler og samarbejdsudvalg ud af kraft.

Samlet må vi sige, at viljen bag SF's forslag er god nok – bedømt alene på overskrifterne. Alle ønsker at støtte demokratisering og indflydelse for den enkelte. Men det er en misforståelse at tro, at den opgave løses gennem centrale fonde eller ved forberedelse af lovindgreb i overenskomsterne.

Og som det allerede er fremgået af disse bemærkninger, kan jeg sluttelig sige, at Venstre ikke kan støtte det af hr. Holger K. Nielsen fremsatte dagsordensforslag.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Jeg kan sige til hr. Helge Sander, at vi selv-

følgelig ikke har tænkt os at sætte eksisterende aftaler på arbejdsmarkedet ud af kraft. Det, vi foreslår i vores dagsorden, er at nedsætte et udvalg, der kan se på, hvordan man kan komme i gang med en yderligere udvikling af demokratiet på arbejdspladsen, og det er jo indlysende, at det skal gennemføres i sammenhæng med parterne på arbejdsmarkedet.

Men der er da naturligvis også en mulighed for, at Folketinget kan komme ind i billedet her. Det lå også i det gamle radikale forslag og har ligget i hele den diskussion, vi har haft om demokrati på arbejdspladsen her i Folketinget gennem årene.

Så nævner hr. Helge Sander Østeuropa og siger: Jamen man havde jo kommunismen, der brød sammen, og SF er stadig væk påvirket af kommunismen og Østeuropa, og hvad ved jeg. Jeg har hørt den et par gange, men lad mig alligevel sige to ting til hr. Helge Sander.

For det første blev SF dannet i protest imod de kommunistiske lande i Østeuropa. Vi har aldrig haft hverken lod eller del i de udemokratiske systemer, der var i Østeuropa.

For det andet vil jeg godt sige til hr. Helge Sander, at den liberalisme, hr. Helge Sander står for, har man faktisk gennemført derovre i Østeuropa efter sammenbruddet. Skal jeg nævne en af konsekvenserne af den? Det er, at i Rusland er andelen af mennesker, der lever under fattigdomsgrænsen, nu oppe på næsten 70 pct. Man har i Rusland set den største sociale nedtur i hele Europa i de sidste mange år, efter at den liberalisme, som hr. Helge Sander står for, er blevet til virkelighed derovre, og det er for mig at se – blandt en masse andre ting – et eksempel på, at den liberalisme, hr. Fogh Rasmussen og hr. Helge Sander står for, ikke er svaret på noget som helst i forhold til den kommunisme, der brød sammen, og som skulle bryde sammen!

(Kort bemærkning).

Helge Sander (V):

Jeg har stor forståelse for, at hr. Holger K. Nielsen bliver oprevet, når nogle sandheder rulles frem fra Folketingets talerstol. Men jeg synes dog, det er ganske urimeligt at give liberalismen skylden for de forhold, som gælder i Rusland i dag – og i andre Østlande for den sags skyld – i betragtning af den korte tid, denne form har haft mulighed for at eksistere i lan-

[Helge Sander]

de, hvor andre politiske modeller, andre holdninger, har gjort sig gældende i så mange år, at man har fået samfundet kørt fuldstændig ned til sokkeholderne. Godt nok er liberalismen stærk, men den er ikke stærk nok til at klare disse forhold på nogle ganske få, jeg er lige ved at sige måneder. Så dér synes jeg at hr. Holger K. Nielsen har skudt ganske langt forbi.

Hvad angår overenskomsterne, er jeg i hvert fald glad for, at det trængte klart igennem, at det er Venstres holdning, at overenskomstområdet er noget helligt. Dér må vi sørge for, at de flest mulige ting afklares på arbejdsmarkedet. Og da jeg har opfattet, at teksten her i dag primært gælder arbejdspladsdemokrati, så er det meget naturligt, at jeg tog den vinkel ind i mit indlæg. Jeg kender jo SF's holdninger, og hvad der er præsteret her i Folketinget igennem de sidste mange år, og min oplevelse er, at den enkelte medarbejder, som jeg fornemmer at hr. Holger K. Nielsen taler om, har størst mulig indflydelse i de virksomheder, hvor man har nogle velfungerende samarbejdsudvalg, som er nedsat på grund af nogle overenskomster og aftaler. Det er ikke i de virksomheder, hvor man har de store fonde; dér er indflydelsen minimal.

Derfor er det med velberåd hu, jeg i dag har understreget, at Venstre lægger utrolig meget vægt på, at også det, vi i dag diskuterer, primært bliver klaret over overenskomsterne. Det håber jeg vil blive styrket, når vi nu går ind i det næste halve år, hvor kortene lægges på bordet til de overenskomstforhandlinger, som foregår næste forår.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Jeg lægger overordentlig stor vægt på, at der sker en styrkelse af samarbejdet i virksomhederne. Det var også det, jeg sagde på mit første indlæg. Samarbejdsudvalgene skal have en stærkere rolle at spille. Og det er ligegyldigt, om der kommer kollektiv kapital ind på virksomhederne. Helt klart!

Men så er det, vi siger, at i og med at der er mulighed for at få kapital fra ATP og LD, så er der et yderligere argument for, at man styrker demokratiet på den enkelte virksomhed, og det er dér, vi mener der bør ske en kobling, så man i ledelserne af ATP og LD også får en forståelse for, at demokrati ikke blot er noget med, at

der sidder nogle mennesker i toppen og bestemmer, men at der bliver mulighed for en reel medindflydelse.

Dernæst Østeuropa. Der kom en rapport fra UNICEF, FN's børneorganisation, i januar måned, som bekræftede, at der har været tale om én stor social katastrofe i Østeuropa siden 1989, efter at man gennemførte den kraftige liberalisme, som specielt Verdensbanken og Vesten har stået for. I UNICEF-rapporten var der en helt markant kritik af den asociale udvikling, der har fundet sted i Østeuropa, siden man slog ind på liberalismen, og en kritik af den ultraliberalistiske politik, som hr. Helge Sander står for her i Danmark, og som i Østeuropa har medført, hvad jeg før kaldte en direkte social katastrofe.

Poul Nødgaard (FP):

Samfundsøkonomien og i øvrigt også samfundsudviklingen skal efter Fremskridtspartiets opfattelse konstant være i fokus i et dynamisk samfund som det danske.

Men når vi så drejer fortolkningen af ordene hen på demokratisering, sådan som det fremgår af DSU-pjecen, må jeg på en række områder vende mig imod det, som denne pjece giver udtryk for, og som reelt – synes jeg – har været for lidt inde i debatten i dag. Jeg har nemlig forstået på SF, at hovedudgangspunktet for debatten er mange af de ting, der står i den pjece.

Men én ting har vi da fået slået fast her i dag, og det er jeg glad for, nemlig at ØD én gang for alle er totalt aflivet. Jeg så godt den socialdemokratiske talsmand, hr. Frank Jensen, styrte ud af folketingssalen, da ordet ØD blev nævnt. Han sidder sikkert og gemmer sig oppe på sit kontor nu, så ham kan vi ikke få en diskussion med om det, men jeg forstår det sådan, at ØD – i hvert fald med de centrale fonde – én gang for alle er lagt på is her i Folketinget.

Så sagde statsministeren noget om – og det skal han i hvert fald ikke have utak for – at vi skal finde frem til nogle ting, der ikke er fir-kantede modeller; jeg tror, det var det udtryk, statsministeren brugte. Det synes jeg lyder flot.

Men for at vende tilbage til den omtalte pjece, så troede jeg, at den pjece, som DSU har lavet – og som de er i deres gode ret til at lave – var lavet efter en vis afvejning med moderpartiet. Den pjece er i hvert fald på en lang række

[Poul Nødgaard]

områder netop udtryk for firkantede modeller. Det gælder f.eks. ejendomsretten, hvor der står: »Dermed sikres en folkestyret økonomi, hvor produktionen finder sted på baggrund af folkets ønsker og behov.« Hvad er det for noget sludder? Vil det f.eks. sige, at virksomhedslederne er kørt totalt ud på et sidespor efter systemet: Al magt til folket? Jeg tror ikke på, at Danmarks erhvervsliv kan drives på den måde, som den pjece giver udtryk for.

Men der er én ting, der i hvert fald har vores sympati, og det er det, der omhandler aktier i virksomhederne. Men det skal være på den måde, at medarbejderne har gavn af det, når virksomheden går godt, men går det mindre godt, må de selvfølgelig også være med til at rede de økonomiske tråde ud. Men dér har jeg netop forstået, at der er et skillepunkt, som jeg synes er lidt kedeligt: De ansatte vil gerne have glæde af virksomheden, når det går godt, men hvis det går mindre godt, så melder man sig ikke helt på samme måde.

Så er der en anden ting. Nu taler vi så meget om dette med pensionsopsparringer, og jeg har også noteret mig, at DSU'erne i pjecen skriver noget om, at pensionsopsparringen kommer til udbetaling til den pågældende, hvis den pågældende lever, men når der er tale om en ægtefælle, får vedkommende et eller andet mindre, graderet beløb. Altså med andre ord: Det, som et menneske har samlet op til sin pension, ryger ind i den store pensionsfond. Det finder jeg i hvert fald er meget, meget urigtigt.

Så er der noget om økonomisk vækst; det sker i et samspil mellem de ansatte og virksomhederne på alle niveauer. Demokratiet fungerer ganske godt de fleste steder. Derfor vil jeg gerne tage afstand fra, hvad SF har sagt om dette med fabriksporten. Jeg synes, det er et kedeligt udtryk, og jeg havde regnet med, at hr. Holger K. Nielsen var kommet med nogle kommentarer til det i en kort bemærkning, men det vil han tilsyneladende ikke ind på. Jeg synes, vi stadig væk skylder at forklare SF – og jeg går ud fra, at Socialdemokratiet ikke er uenig i det – at vi i hvert fald indtil videre bliver nødt til at drive dansk erhvervsliv sådan, at det er ledelsen, der har ret til at lede og fordele arbejdet.

Så kan jeg i øvrigt slutte med at sige, at den dagsorden, som SF har foreslået, kan Fremskridtpartiet ikke stemme for.

(Kort bemærkning).

Poul Nielson (S):

Det er bare til hr. Poul Nødgaards bemærkning om hr. Frank Jensen. Jeg synes lige, at jeg i den anledning vil genkalde det trøstens ord, som allerede Platon formulerede: »En ringere mand kan aldrig skade en bedre.«

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Jeg skal beklage, at jeg ikke nåede at svare hr. Poul Nødgaard i første omgang. Det var en lang kort bemærkning, jeg fik, men der var ikke tid nok.

Hr. Poul Nødgaard sagde, at vi skulle takke virksomhedslederne for, at vi har det gode samfund, som vi har. Det udsagn er jo udtryk for, at hr. Poul Nødgaard og jeg ser fuldstændig forskelligt på, hvordan samfundet er.

Jeg mener faktisk, det er alle de almindelige mennesker ude omkring, der arbejder i virksomhederne, som skaber grundlaget for, at vi har vores velfærdssamfund. Jeg mener ikke, der er grund til at takke alle de såkaldt dygtige virksomhedsledere. Der er nogle, der er meget dygtige, men der er også nogle, der er meget elendige; det viser de mange erhvervsskandaler, vi har oplevet de seneste år. De viser, at der ikke alle steder er den helt store genialitet blandt virksomhedslederne.

Der er derfor bestemt grund til at se på, hvordan medarbejderne kan få større indflydelse, også fordi en forudsætning for, at den nye teknologi kan udnyttes optimalt, som sagt er, at man har fleksible og engagerede medarbejdere. Hvordan kan man have det, hvis de ikke har direkte indflydelse på deres arbejdsituation og på virksomhederne?

Hr. Poul Nødgaard spørger, om vi vil ophæve retten til at lede og fordele arbejdet. Ja, det har da været en del af SF's program altid. Så det er ikke nogen nyhed, at vi godt vil have den regel ophævet. Vi mener faktisk, at det i dag er så forældet som nogen sinde før, for hvis vi skal udnytte de teknologiske muligheder, er det nødvendigt, at man har engagerede og fleksible medarbejdere. Og det får man altså kun, hvis de får ansvar, som det blev sagt af statsministeren, hvis de får reel mulighed for at få indflydelse på virksomheden og deres egen arbejdsituation.

(Kort bemærkning).

Anne Birgitte Lundholt (KF):

Så kom den alligevel, og så må den jo kalde mig op til en kort bemærkning, bemærkningen om disse erhvervsfolk, der i øvrigt for deres egne aktionærers penge har sat noget over styr – det kan vi så synes har været tåbeligt eller ikke – og som skulle være bevis på, at det ville gå meget, meget bedre, hvis vi lavede nogle lønmodtagerfonde, nogle pensionskasser og andet, som bare kunne komme til at investere, hvorved der aldrig nogen sinde ville ske sådan noget.

Jeg synes, hr. Holger K. Nielsen skulle kigge på de virksomheder, der rent faktisk styres på den måde. Jeg tror, at andelen af skandaler er større.

(Kort bemærkning).

Poul Nødgaard (FP):

Jeg følger faktisk eller måske snarere fornemmer, at SF med partiformanden i spidsen i realiteten ikke ved noget som helst om, hvad der foregår på danske virksomheder. Der er allerede i dag et meget veludviklet demokrati på stort set alle virksomheder, selv virksomheder med ganske få ansatte. Det ville være ganske umuligt at drive en virksomhed i dag, hvis ikke virksomhedsledelsen på en lang række forskellige niveauer havde de ansatte med inde i beslutningsprocesserne. Derfor var jeg så ked af, at demokratiet stopper ved virksomhedsporten. Som om man sagde til de ansatte: Kom ind, og så kører vi jer efter en eller anden skabelon. Jeg synes, det er en meget, meget kedelig indstilling at have, men en gang imellem skal der trods alt kastes nogle bolde i luften, hvor lederen siger: Nu gør vi sådan og sådan og sådan.

Hr. Holger K. Nielsen er jo også en slags virksomhedsleder i partiet SF. Jeg går ud fra, at hr. Holger K. Nielsen også en gang imellem siger: Sådan og sådan skal tingene fungere i vores parti! Sådan foregår det også i en virksomhed.

(Kort bemærkning).

Poul Nielson (S):

Det er ordvekslingen mellem fru Anne Birgitte Lundholt og hr. Holger K. Nielsen, jeg gerne vil kommentere.

Man kan diskutere fra nu af og til sidste regnskabsaflæggelse fra en eller anden dato om virkningen af lønmodtagerkapitals tilstedeværelse i kapitalformidlingen. Jeg synes ikke, det spor, ordskiftet dér var inde i, nødvendigvis var det rigtige som grundlag for belysningen af ønskværdigheden af tilstedeværelse af lønmodtagerkapital.

Hvis man tager som udgangspunkt, at pensionskassemedlerne alt i alt hverken gør det dårligere eller bedre end gennemsnittet af investorer i det hele taget, så er det for os at se stadig væk i sig selv positivt, at den måde at organisere ejerskabet eller medejerskabet i dansk erhvervsliv på forefindes. Det er vores helt basale argumentation for, at en eller anden form for fælles organisering af ejerskab gennem pensionskassernes muligheder i sig selv demokratisk set er en god måde at få en velordnet og for den enkelte pensionsopsparer betrygget ejerform etableret på.

Det er ikke noget alternativ som et enten-eller til hr. Holger K. Niensens private aktie i Topdanmark – den er ham vel undt – men det er et supplement, som har den særlige kvalitet, at der ligger en vis betryggelse for den enkelte isolerede borger eller lønmodtager i, at det er lavet på den måde. Og selv hvis det kun er gjort lige så godt som gennemsnittet – og det er jo ikke billedet, det meste af det gøres bedre – så er det også fint.

Formanden:

Fru Anne Birgitte Lundholt for en kort bemærkning, og så er tiden måske inde til at fortsætte i ordførerrækken.

(Kort bemærkning).

Anne Birgitte Lundholt (KF):

Det skal også kun være en kort bemærkning.

Jo, jeg er faktisk delvis enig med hr. Poul Nielson, men også delvis uenig. Hvis der er en frivillig ordning med, at man ønsker at etablere sig kollektivt, så er der ingen i Det Konservative Folkeparti, der overhovedet vil sætte et spørgsmålstegn ved det. Så er vi fuldstændig enige i, at det er den form, den lønmodtager har valgt.

Det, vi diskuterer, er frivilligheden med hensyn til, hvorledes man vil anbringe sine penge, og når jeg replicerede på hr. Holger K. Niensens bemærkning, så var det kun, fordi der

[Anne Birgitte Lundholt]

kom en af disse bemærkninger, som kunne tyde på, at hvis bare alt var anderledes med hensyn til ØD og med hensyn til andre måder at lede virksomhederne på, så ville der overhovedet ingen erhvervsskandaler ske.

Jeg tror, hr. Poul Nielson var tættere på sandheden: at gennemsnittet af forretningsmæssige fejltagelser og også noget, der ligger lidt ud over det forretningsmæssige, nok er nogenlunde lige stort de to steder. Så det tror jeg ikke man skal laste det for.

Men jeg vil gerne sige til hr. Holger K. Nielsen, at hvis det danske samfund skal være dynamisk og fremadrettet, så er det uhyre vigtigt, at den enkelte dansker føler, at man har et ansvar; og hvis man tager en risiko, så er man også den, der får udbyttet. Ansvar og økonomi følges nu engang ad; ellers forsvinder dynamikken fra samfundet. Det er det, der er budskabet i at have en individuel råderet over de placeringer, man laver, og en bedre mulighed for at købe sig ind i de virksomheder, man gerne vil have indflydelse på – og som vel at mærke i den sidste ende kan være med til at sikre én ens pension.

For vi er jo også enige om, at en pensionsopsparing ikke er noget, man sætter hen i en pengetank. En pensionsopsparing er ikke noget, man lægger ned i en skuffe, hvor den så ligger til det tidspunkt, hvor man skal pensioneres. En pensionsopsparing skal man selvfølgelig sikre på den måde, som man selv mener den er bedst sikret på.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Hverken jeg eller andre kan da give nogen garantier for, at der ikke vil være skandaler, selv om man får en demokratisering. Hvem kan det? Det, jeg bare sagde, var, at de mange skandaler i erhvervslivet viser, at de private erhvervsledere på ingen måde hverken er ufejlbarlige eller i alle henseender kompetente.

Når man taler med de borgerlige partier og tillader sig at foreslå, at medarbejderne får større indflydelse, så er det, som om himlen falder ned over de borgerlige ordførere. Så kan verden ikke eksistere længere, tror de, for så falder hele grundlaget for vores samfund jo væk. Det er netop det, vi gerne vil sætte et spørgsmålstegn ved, for som det fungerer i øjeblikket – og det viser udviklingen i en lang

række sager ude omkring i erhvervslivet jo – så fungerer det ikke særlig godt. Der bliver truffet en masse fejlbeslutninger af de private erhvervsledere, og dér er det, vi siger, at man er ude i så vigtige beslutninger, at det også må være et anliggende for dem, der arbejder på den pågældende virksomhed.

Så siger hr. Poul Nødgaard: Jamen der er jo demokrati på virksomhederne. Det er der kun i begrænset omfang; det er det, der er pointen i det her.

Hr. Poul Nødgaard spørger: Jamen har formanden for SF ikke lov til af og til at slå i bordet og sige: Sådan og sådan skal det være! Nej, det har formanden for SF faktisk ikke. Det har man muligvis i Fremskridtspartiet – jeg skal ikke udelukke, at de har en tradition for, at formandens ord er lov – men i SF er det faktisk ikke sådan, at formandens ord er lov. Formanden i SF er hele tiden nødt til at tage hensyn til: Hvad mener medlemmerne, hvad mener vores hovedbestyrelse? Og det gør han også. Og hvis han ikke følger, hvad de siger i SF's hovedbestyrelse, kan de med det samme afsætte ham – uden problemer. Det kan man da ikke på en virksomhed. Det er jo ikke sådan, at medarbejdere på en virksomhed kan afsætte direktøren, hvis han træffer en forkert beslutning. Ja, det ville vi godt have at de kunne, det vil jeg da gerne indrømme, men det har de ikke mulighed for i dag.

Derfor halter det fuldstændig, når hr. Poul Nødgaard vil sammenligne det her med, hvordan det foregår i et politisk parti. I partierne er det demokratisk. Dér fungerer demokratiet – i hvert fald hos os. Jeg kan forstå, at det ikke gør det i Fremskridtspartiet, men det skal jeg ikke blande mig i. I hvert fald er det sådan, at i den virkelige verden stopper det reelle demokrati stadig væk ved fabriksporten.

(Kort bemærkning).

Ole M. Nielsen (KRF):

Når debatten nu er kommet til at gå på de mange skandaler i erhvervslivet og i øvrigt også i andre, medlemsejede organisationer, så skyldes det en helt, helt forkert tendens, som opstod i vores samfund i 1970'erne og forstærkedes i 1980'erne, nemlig jagten på profit i uansvarlig og kortsigtet forstand.

Der var en konkurrence om at være gulddrenge og guldflippere, og jeg ved ikke, hvad

[Ole M. Nielsen]

det var for noget, som var helt ude af trit med samfundets interesser og medarbejdernes interesser. Og der var i aktieselskabsbestyrelser efter min opfattelse også nogle meget kortsigtede krav om at have gode tal på bundlinjen på kort sigt hele tiden – ikke bare et spørgsmål om at investere på lang sigt, men man skulle præstere gode tal, og de skulle helst være bedre end alle konkurrenternes hvert kvartal, hvert halvår og hvert helår, og ikke noget med hvordan det så ud om 3 år.

Det er en helt forkert tendens i vores erhvervsudvikling, som ikke har en pind med demokrati eller ikkedemokrati på arbejdspladserne at gøre.

(Kort bemærkning).

Poul Nødgaard (FP):

Hr. Holger K. Nielsen har gjort det til en stur, stur nummer med de virksomheder, som tilsyneladende ikke kører så godt. Det er indrømmet. Der er nogle virksomheder, der kører mindre godt. Det behøver jo ikke at være, fordi der er en dårlig virksomhedsledelse; det kan også være, fordi virksomheden bliver udsat for en konkurrence, som den ikke kan klare.

Men én ting vil jeg gerne fremhæve, og det var faktisk også det, der kom frem fra hr. Ole M. Niensens side: Hvordan ser samfundsøkonomien ud i dag? Hvordan ser betalingsbalancetallene ud? Og så fremdeles. Er det takket være erhvervslivet? Det tror jeg det er, og jeg kan ikke forstå, hvorfor SF har sådan et enormt negativt syn på vores erhvervsliv.

Jeg synes også, vi savner en forklaring fra hr. Holger K. Nielsen om, hvordan det overmåde store demokrati, som hr. Holger K. Nielsen vil sætte i gang, skulle fungere. Skulle det fungere sådan, at der sad 30-40-50 mennesker i en virksomhed og ved flertalsbeslutninger hver dag traf afgørelse om, at de nu skulle lave den og den disposition i virksomheden? Så tror jeg hurtigt at hr. Holger K. Nielsen ville se nogle negative tal i regnskaberne og dermed en forøget arbejdsløshed, og det er vel ikke netop det, SF arbejder for her i Folketinget.

Formanden:

Fru Anne Birgitte Lundholt for en kort bemærkning, og så har jeg en forhåbning om snart at kunne give den næste ordfører ordet.

(Kort bemærkning).

Anne Birgitte Lundholt (KF):

Jeg skal love formanden, at den bliver kort. Nu er vi nemlig ved kernen af hele vores uenighed her: Hvad er både indflydelsen til ledelse og retten til at lede? Retten til at lede betyder jo ikke, at man ikke diskuterer med sine medarbejdere. Men jeg må indrømme, at med den opfattelse af ledelse, hr. Holger K. Nielsen fremsætter heroppe fra talerstolen, falder jeg hen i mindelser fra mine glade studentertage lige efter 1968-oprøret på universitetet. Det var min salighed ikke effektivt!

Men jeg vil da meget gerne gøre hr. Holger K. Nielsen opmærksom på, at man sagtens kan have samarbejde med sit personale og alligevel træffe beslutningerne. Prøv at tænke på, hvis en kaptajn på et skib, der er tillagt ledelsesansvaret, beordrer folk i redningsflåderne, fordi man er ved at støde ind i et isbjerg. Og derefter skulle man mødes til et medarbejdermøde og stemme om, hvorvidt man skal sætte redningsflåderne i vandet eller ej! Sådan driver man ikke virksomhed i Danmark i dag. Man har et fornuftigt samarbejde med sine medarbejdere, men man har den endelige og afgjorte kompetence til at lede skuden i den rigtige retning, således at man også får truffet beslutningerne, for ellers sikrer vi i hvert tilfælde hverken vores pensioner eller vores arbejdspladser.

Charlotte Enevoldsen (CD):

SF rejser med denne forespørgsel en generel debat om demokrati i økonomien og i arbejdslivet. Demokrati er jo et lidt svært begreb. Det er et begreb, vi alle sammen hylder, men jeg tror ikke, det defineres ens af alle.

For mig at se underforstår SF i denne relation demokrati som retten til et arbejde og økonomisk demokrati. Der er ikke – desværre, vil nogle sige – ret til arbejde. Arbejdsløsheden er omsiggribende, og mange har ikke haft, og måske vil de heller aldrig nogen sinde få en reel tilknytning til arbejdsmarkedet. Men det ville dog være illusorisk at antage, at man kan etablere en ret til arbejde som en fundamental grundlovssikret ret.

Det er imidlertid kun rimeligt, at vi stræber efter, at så mange som muligt kan få del i arbejdslivet, at alle så at sige får en reel mulighed for at være med til at etablere det fundament, vi har brug for til vores velfærdssamfund. Men

[Charlotte Enevoldsen]

skal denne mulighed for at være med etableres, kræves der nogle langsigtede visioner.

CD's formand, industri- og samordningsminister Mimi Jakobsen, har jo nedsat en kommission kaldet Velfærdskommissionen. Den skal på visionær vis afdække mulighederne for at sikre velfærdsstatens fundament, nemlig fremtidens beskæftigelses- og erhvervsmuligheder.

SF's forespørgsel nævner ikke specifikt ØD, men at det implicit er det, sagen handler om, er ingen vel særlig i tvivl om efter at have hørt begrundelsen. Omvendt kan der heller ikke være tvivl om, at CD grundlæggende er tilhænger af forhandlingsprincippet, og at CD hylder ledernes ret til at lede og fordele arbejdet. Den danske model er jo karakteriseret af en graduel udvikling, hvor arbejdsmarkedets parter forhandler sig frem til og selv fastlægger deres interne relationer, og det finder vi er det rigtigste. Folketinget bør ikke blande sig og bør heller ikke lovgive på områder, der i forvejen varetages på fortrinlig vis af arbejdsmarkedets parter.

I disse år etableres der stadig flere pensionsordninger på det private arbejdsmarked, og det er en udvikling, som CD og regeringen fuldt ud støtter. Mange virksomheder har behov for en fornyet adgang til langfristet risikovillig kapital – netop i modstrid til de tidligere gulddrenge – og regeringen har derfor med CD's billigelse fundet det rimeligt at udbygge pensionskassernes og livsforsikringernes investeringsmuligheder, så de nu kan hæve grænserne for både aktie- og enkeltinvesteringer. Vi finder, at disse forøgede investeringsmuligheder er et udtryk for den fleksibilitet, der skal modsvare samfundets udvikling og erhvervslivets behov for kapital.

CD ønsker således at medvirke til at udvikle velfærdssamfundet, så flere passive penge og i lige så høj grad flere passive personer kan blive aktive i arbejdet med sikringen af fundamentet for velfærdsstaten. Samfundsudviklingen nødvendiggør, at vi tilstræber, at samfundskagen bliver større; men det kan vi kun gøre ved at skue fremad og søge at udnytte de muligheder, den høje teknologiske udvikling byder os. Der er derfor ikke behov for et hult krav om ret til arbejde til alle, men for en konstruktiv debat om, hvordan vi får skabt mulighed for, at de flest mulige kan deltage i arbejdslivet.

Det må derfor være klart, at CD ikke kan stemme for det af SF fremsatte dagsordensforslag.

Lone Dybkjær (RV):

Jeg vil gerne takke hr. Holger K. Nielsen og SF, fordi man har rejst debatten i dag, og selvfølgelig navnlig takke hr. Holger K. Nielsen for de smukke ord, hr. Holger K. Nielsen sagde om Det Radikale Venstre i sammenhæng med demokratiseringen af arbejdslivet. Hr. Holger K. Nielsen har nemlig ret i, at det ikke bare her i 1994 er vigtigt for Det Radikale Venstre at diskutere demokratiseringen af arbejdslivet, men at det har været det helt tilbage fra partiets dannelse i 1905. For os er det faktisk et mål, at der skal ske en demokratisering af arbejdslivet, og sådan har det altid været.

Men jeg vil godt sige, at vi tænker ikke kun på arbejdslivet. Vi kræver faktisk, at der sker en demokratisering overalt, og det har ligeledes været målsætningen helt tilbage fra partiets etablering i 1905. Vi mener faktisk, der er behov for en nærmere analyse af demokratiets udvikling og vilkår, fordi de demokratiske vilkår har ændret sig totalt alene inden for de sidste 10 år, og lad mig bare nævne tre områder.

For det første internationaliseringen og herunder internationaliseringen af det demokratiske samarbejde. Danmark deltager jo ikke bare inden for EU, men også i andre sammenhænge i langt mere politisk samarbejde end nogen sinde tidligere. Den internationale dagsorden er jo også en del af den danske politiske dagsorden, og dermed er vilkårene for hele vor nationale lovgivning også blevet totalt ændret.

Det andet er computerteknologiens totalt ændrede placering i såvel arbejdslivet som det politiske liv, som har betydet, at mængden af informationer og hastigheden i beslutningsprocesserne er gået dramatisk i vejret. Det rolige, velovervejede og gennemtænkte, som i gammeldags forstand var en del af det tidligere politiske liv, er jo totalt forsvundet. Beslutningerne skal tages her og nu, for der er i modsætning til tidligere meget kort tid til at overveje tingene, og det er naturligt, at det totalt har ændret den måde, vi arbejder på.

Og endelig har vi for det tredje tv-mediets med- og modspil i den demokratiske proces. Jeg taler med vilje om både med- og modspil,

[Lone Dybkjær]

fordi jeg tror, der er tale om begge dele, og jeg synes slet ikke, hele dette område overhovedet er analyseret, når det drejer sig om en bred anskuelse af hele den demokratiske udvikling. Her har jeg blot nævnt nogle få hovedpunkter, som jeg synes er nok så vigtige at se i sammenhæng med denne debat. Det er ganske vist ikke den debat, vi skal have i dag, hvor det kun er den økonomiske og den arbejdsmæssige side, vi skal diskutere, men jeg har bare gerne villet sætte tingene ind i en større sammenhæng, så vi får taget hul på problemet.

Med det, jeg har sagt her, kan jeg derfor helt tilslutte mig de tre begrundelser, SF har nævnt for at rejse debatten i dag, netop fordi Det Radikale Venstre har en historisk ballast i den side af samfundslivet, der drejer sig om demokratisering af økonomien og arbejdslivet. Jeg er også enig med hr. Holger K. Nielsen, når hr. Holger K. Nielsen siger, at der er behov for at tage denne diskussion, for at der kan ske den samme demokratisering i dag som tidligere; men jeg var også glad for, at hr. Holger K. Nielsen understregede, at der er behov for nye modeller. Det er jeg nemlig meget enig i. Hr. Holger K. Nielsen sagde også, at netop den teknologiske udvikling stiller krav om engagerede medarbejdere og krav til medarbejderes talent for omstilling, og det gør det ikke mindre vigtigt at skabe en demokratisering.

Men jeg er måske knap så enig, når hr. Holger K. Nielsen undrer sig over og måske nærmest antyder, at vi har svigtet lidt i denne sammenhæng. Nu er det jo ikke alle debatter, et regeringsparti eller en regering – selv ikke en rødkløverregering – kan nå at rejse; men lad det nu ligge, som det hedder i revysproget. Jeg tror mere, det skyldes, at vi vægter diskussionen lidt anderledes, for vi tror faktisk, at det afgørende demokratiske problem i det danske samfund, når det drejer sig om arbejdslivet, ligger i forholdet mellem dem, der har et arbejde, og dem, der ikke har et arbejde. I virkeligheden er den største trussel mod demokratiet nemlig arbejdsløsheden, hvor folk bliver holdt fuldstændig udenfor og derved føler sig fuldstændig tilovers. Der sker vel det, vi i den almindelige politiske sprogbrug kalder marginalisering under en eller anden form.

Og det bliver så meget mere grelt, fordi de, der er i arbejde, knyttes stadig tættere til arbejdet, som hr. Holger K. Nielsen også sagde. Vi

har disse virksomhedskulturer. Det er ikke længere nok at motivere ved hjælp af penge alene; man motiverer også med en livsstil, en kultur og et tilhørsforhold af en bestemt slags. Med andre ord: Skellet mellem dem, der er i arbejde, og dem, der ikke er det, vokser, og det bliver naturligvis særlig grelt, når vi kigger på de unge, for netop i ungdommen opbygger man jo de sociale relationer – herunder de sociale relationer i arbejdslivet – og de unge bliver totalt sat udenfor, hvis de ikke får mulighed for at være med i den arbejdsbaserede sammenhæng.

Jeg synes selvfølgelig ikke, man nødvendigvis skal mane alle fortidens spøgelse frem, men lidt stilfærdigt kunne man måske godt minde om, hvad det egentlig var, der bragte Hitler til magten i 1930'erne. Det var faktisk den store arbejdsløshed, der skabte de store modsætninger mellem dem, der havde arbejde, og dem, der ikke havde det, og der er en del af os, der stadig med rædsel mindes ordene »Arbeit macht frei«, ikke fordi udsagnet i sig selv er slemt, men fordi vi ser dem som en overskrift over de rædsler, forholdene førte med sig. Det gør nok også, at vi i højere grad er optaget af den problemstilling. Vi kan være enige eller uenige i de løsninger, der foreslås, men vi synes, at det måske netop er her, vi i allerhøjeste grad skal vægte demokratidiskussionen, fordi det er en utrolig farlig udvikling, vi har i øjeblikket med delingen mellem dem, der er i arbejde, og dem, der ikke er det. I den sammenhæng vil jeg også sige, at jeg kan se, at SF har støttet analysen om magtforholdene i samfundet, for de hænger jo snævert sammen med netop dette spørgsmål.

Hvis vi nu går over til at betragte virksomhederne, må jeg sige, at det egentlig altid har undret mig lidt, at når man beskrev magtforholdene i f.eks. energisektoren, talte man jo altid om »de syv søstre« – som nogle af os, der har været involveret i energidebatten, udmærket kan huske – i stedet for at tale om det, der reelt var tale om, nemlig syv mænd. Når jeg netop nævner det her, skyldes det, at også i denne diskussion om demokratiseringen er det vigtigt at nævne, at kvinderne kommer med, så vi ikke altid har kvinderne i klemme mellem det, man populært kalder de tre m'er: Mænd, mæslinger og magt.

[Lone Dybkjær]

Det fører mig direkte over til demokratiseringen af fondene, og her er det efterhånden så småt lykkedes os at få kvinderne på plads forstået på den måde, at det er lykkedes at overbevise selv de større partier om, at det var rimeligt, at kvinderne også blev repræsenteret, når det drejede sig om udpegning af bestyrelsesmedlemmer til fondene. Men vi skal selvfølgelig videre, og jeg kan bekræfte over for hr. Holger K. Nielsen, at det vil være en del af de radikale krav i forhandlingerne om en ny regeringsdannelse – måtte skæbnen atter give os mulighed for at deltage i dem – at vi stiller krav om demokratisering. Vi mener selvfølgelig, at udvalgsarbejdet skal gøres færdigt nu, men vi vil gerne omsætte og udmønte de forhåbentlig gode forslag, der kommer om demokratiseringen, i praksis. Vi ser også gerne – det vil jeg gerne bekræfte – at man også indbygger grønne forudsætninger i denne sammenhæng.

Når det drejer sig om den enkelte arbejdsplads, må jeg sige, at jeg ikke håber, hr. Holger K. Nielsen tænker helt så gammeldags, som han udtrykker sig, når han siger, at demokratiet stopper ved fabriksporten. Det er såmænd ikke så meget det, at demokratiet stopper, men det er udtrykket ved fabriksporten, jeg måske nok synes bærer præg af en lidt gammeldags tankegang. Der er vel maksimalt 300.000 mennesker i dette land, der er beskæftiget bag noget, der bare tilnærmelsesvis minder om en fabriksport, på grund af den konkrete industrielle udvikling.

Når jeg er nervøs for udtrykket, er det ikke bare for at drille hr. Holger K. Nielsen, men fordi det er meget nødvendigt, at vi nu kigger på de revolutioner, jeg er fuldstændig overbevist om vil ske i det danske arbejdsliv frem mod år 2000, fordi computerteknologien nu for alvor slår igennem. Det kan man ikke påstå den har gjort på et tidligere tidspunkt, men det vil den gøre nu, og derfor mener jeg, man er nødt til at se lidt bredere på tingene end det, der ligger i hr. Holger K. Niensens udtryk. Med andre ord: Jeg mener, der er behov for, at vi kigger utraditionelt på tingene og tager en åben diskussion om, hvordan vi bedst kan demokratisere arbejdslivet frem mod år 2000 under de nye forudsætninger.

(Kort bemærkning).

Holger K. Nielsen (SF):

Jeg er fuldstændig enig med fru Lone Dyb-

kjær i, at informationsteknologiens udvikling er noget af det, vi kommer til at diskutere mere og mere i de kommende år. Det går så hurtigt, at det måske af og til kan være svært for de politikere, der sidder herinde, at følge med i de mange udfordringer, som bliver en konsekvens af udviklingen, så den nye teknologi kan blive en gave, vi alle sammen kan få glæde af, i stedet for at det kun bliver nogle enkelte her i samfundet, der får glæde af den nye teknologi. Det er en af de helt store politiske udfordringer for alle politikere her i Folketinget og i hele landet.

Jeg indrømmer, at det med fabriksporten var et udtryk, som blev brugt i 1970'erne, og det var også mest for at charmere Socialdemokraterne, jeg brugte det. Men det er da rigtigt, at virksomhederne bliver anderledes på en måde, vi nok ikke helt kan forestille os i dag, og derfor bruger vi også i forespørgslen tekst udtrykket arbejdslivet. Vi skal nok til at bruge det noget mere, fordi arbejdslivet bliver noget mere fleksibelt og differentieret end det, vi kendte tidligere.

Men så meget desto vigtigere er det, som fru Lone Dybkjær sagde, at der bliver en sammenhæng mellem indflydelse og ansvar. Den nye teknologi stiller krav om større ansvar, men man kan ikke forestille sig større ansvar, hvis man ikke har mere indflydelse. Der er en meget tæt sammenhæng mellem de to ting, og derfor kommer vi ikke uden om at tage en konstruktiv debat om en demokratisering af arbejdslivet. Men jeg synes, det var et meget konstruktivt indlæg, fru Lone Dybkjær kom med, og jeg tror bestemt, at der kan blive nogle spændende forhandlinger efter næste folketingsvalg.

(Kort bemærkning).

Lone Dybkjær (RV):

Nu får jeg lejlighed til at sige en enkelt ting, som jeg godt ville have haft med i min tale, nemlig at det ikke kun er et spørgsmål om indflydelse og ansvar; det er også et spørgsmål om, hvad vi stiller op med de større forskelle, der bliver mellem dem, der er i arbejdslivet. Jeg tænker på, at internationaliseringen vil betyde større lønforskelle, end vi normalt har accepteret herhjemme, og på, hvad vi kan gøre ved det. Hvordan håndterer vi den situation i et demokratisk samfund som det danske, hvor få har for meget osv.?

[Lone Dybkjær]

Her vil jeg godt minde om det gamle radikale OD-forslag, som indebærer, at vi har accepteret lønforskelle som følge af forhandlingerne på arbejdsmarkedet. Men når facit skulle gøres op, når overskuddet skulle gøres op, havde vi også den grundlæggende tanke, at da var alle lige, fordi alle var lige nødvendige for at få det overskud – både direktøren og rengøringsdamen for at bruge lidt banale udtryk.

Derfor synes jeg også, det bør indgå i diskussionen, hvordan vi håndterer den større forskel, og hvordan vi måske kan skabe en større forståelse for, at alle faktisk er med til at skabe overskuddet og dermed det sammenhold, der skal til for at få det til at glide i virksomheden. Det er en ny debat, og det er en debat, som jeg synes vi ikke rigtig for alvor har haft, og som jeg derfor er glad for at vi i det mindste får taget hul på nu.

(Kort bemærkning).

Poul Nielson (S):

Jeg vil godt sige, at jeg betragter denne ordveksling som direkte kreativ. Jeg mener, der ligger et egentligt dilemma, vi må forholde os til, og som vil forårsage en lang diskussion.

I virksomheder som f.eks. rådgivende ingeniørfirmaer og edb-softwarefirmaer er det evident, at den professionelle elite også på mange måder er medejere i et eller andet omfang, og det sker i stigende grad og i flere og flere typer af virksomheder. Også franchisemåden lægger på den ene side ansvar, medindflydelse og i et vist omfang medejerskab ud til de medarbejdere, som er virksomhedens reelle eksistensgrundlag og basis for dens fremtid. Det er alt sammen vældig godt, og vi har også som parti og bevægelse meget positivt at sige om den udvikling.

Men der ligger noget andet i udviklingen, som fru Lone Dybkjær også var inde på, nemlig at den også har et risikoelement for en ud-sortering, som vi endnu ikke har fået hold om rent samfundsmæssigt, politisk osv. Jeg mener, det er kreativt og spændende – spændende er måske et dårligt ord, for det er mere alvorligt end som så – og at vi ikke bør standse denne udvikling, for der er meget godt i den. Men der er altså også en krog i den. Den stærke virksomhedsidentifikation, medarbejderne får, er i en vis forstand et personligt fængsel, og der kan også være ejermæssige risikoforhold. Der

er en dobbelthed, og jeg mener, at debatten fortjener at være blevet startet på den måde, det er sket her i dag.

(Kort bemærkning).

Anne Birgitte Lundholt (KF):

En positiv, medspillende bemærkning og et stort tvivlsspørgsmål.

Jeg er glad for, at også fru Lone Dybkjær og De Radikale mener, at diskussionen skal gå på, hvorledes vi sikrer, at medarbejderne via aktieejerskab får indflydelse på deres arbejdsplads. Det var jo netop det, en stor del af mit indlæg handlede om, og vi er ganske enige om, at der skal føres meget nyt ind i denne debat, for det er jo også rigtigt, at der kommer mange nye lønsystemer osv. Det skal selvfølgelig diskuteres, hvordan den enkelte medarbejder helt nede på gulvet også kan få mulighed for og lyst til at have aktier i virksomheden.

Men der var en lille bemærkning, som får mig til at stille et spørgsmål til fru Lone Dybkjær: Det var vel ikke sådan, at jeg hørte med et halvt øre, at man midt i denne debat stadig ikke har skibet de gamle synspunkter af og fortsat går ind for en tvungen overskudsdeling? Eller hørte jeg heldigvis forkert, så Det Radikale Venstre i virkeligheden sagde, at man ønskede en åben og fordomsfri debat om, hvordan fremtidens virksomhedsejerstruktur skal se ud, og hvordan fremtidens medarbejdere kan få ansvar, indflydelse og interesse i deres virksomhed via aktieejerskab?

(Kort bemærkning).

Lone Dybkjær (RV):

Jeg vil sige til fru Anne Birgitte Lundholt: Nej, sådan set er vi selvfølgelig stadig tilhængere af vores oprindelige OD-forslag om medejere; specielt den grundlæggende filosofi om, at når en virksomhed fik et overskud, var det alle medarbejdere, der havde andel i det. Jeg ser helt væk fra lønningerne – de er en del af en anden sammenhæng – men på det tidspunkt delte vi overskuddet lige mellem høj og lav, og det syntes vi var en god ting.

Men der er jo en hel del i forbindelse med aktieselskabsejerskabet og alt muligt andet, der næsten har medført, at hvis man ikke sidder i den øverste del af virksomheden, har man ikke store chancer for at være med, og derfor

[Lone Dybkjær]

synes jeg nok, at vi også skal diskutere, hvordan vi sikrer medarbejderne bredt set.

Så vil jeg også godt sige, at jeg synes, vi fordomsfrit skal diskutere virksomhedsstruktur, og hvad vi kan gøre for at fremme det, som jeg synes er det allervigtigste i øjeblikket, nemlig at få flere ind på arbejdsmarkedet, få flere til at deltage i arbejdslivet og dermed blive en part af samfundslivet. Det synes jeg faktisk er den vigtigste debat, vi overhovedet skal tage, og jeg sagde også til hr. Holger K. Nielsen, at vi er mest optaget af det problem, fordi vi synes, det er det farligste for demokratiet. I lyset af det vil vi også gerne diskutere, hvordan vi kan skabe en demokratisering, men vi skal gøre det i et samspil med arbejdsmarkedet.

I tilknytning til fru Anne Birgitte Lundholts bemærkning vil jeg godt sige, at det kan da godt være, vi må erkende, at vi skal have nogle andre strukturer. Jeg tænker på, at vi har haft utrolig svært ved at etablere små selvstændige virksomheder her i landet. Tager man et land som Italien, er det jo meget typisk, at man laver små selvstændige virksomheder, som spiller sammen med større virksomheder – som underleverandører, om man vil, men også med de frihedsgrader, man kan have som underleverandør, hvis man ikke kun har én stor virksomhed som kundé. Man har skabt helt andre ejerforhold, end vi har etableret her i landet, men vi har gode forudsætninger for det samme – rent faktisk måske i modsætning til Sverige, som har en stærkere storvirksomheds-lønmodtagerkultur end os og er lidt mere anarkistisk for at sige det lidt bredt og lidt mildt. Det synes jeg vi skal udnytte både i denne diskussion, og når vi skal diskutere demokratisering og ejerskab.

Og så skal jeg sige tak for hr. Poul Nielsens bemærkninger, som jeg også var glad for. Jeg synes, det er vigtigt, at vi får taget denne fordomsfri debat og er helt uafhængige af alt det gamle gods, vi alle sammen mere eller mindre slæber rundt på; det vil jeg i hvert fald gerne være. Jeg vil tage udgangspunkt i, at jeg og mit parti selvfølgelig har de samme holdninger som altid, men sige, at forudsætningerne er nye nu. Vi har nogle grundlæggende holdninger, som vi gerne vil bære videre – jeg nævnte OD – og forsøge at få dem med i den nye diskussion om demokratiseringen.

Ole M. Nielsen (KRF):

Ja, det blev jo en flot debat her til sidst. Det var jo ikke let at vide, hvad SF egentlig mente med formuleringen i forespørgslen, som jo er ganske bred, og sådan blev den da også opfattet af statsministeren.

Jeg vil gerne sige tak for statsministerens svar, som jeg er helt tryk ved. Jeg er ligesom statsministeren glad for den danske model, som jeg er så enfoldig at tro er noget af det bedste, der findes, men som ikke er uden fejl og mangler, og derfor vil jeg også sige tak til SF for denne lejlighed til at diskutere principper og ideer.

I Kristeligt Folkeparti har vi et arbejdsprogram, der hedder »Etik i økonomien«, som mange kunne blive klogere af at læse, og jeg vil tillade mig at nævne nogle få punkter.

Vi mener, at økonomisk politik bør udføres, så der i højere grad sættes på livskvalitet og menneskeligt fællesskab, som er kendetegnet ved den enkeltes ansvar for helheden, retfærdig fordeling af goderne og respekt for naturens værdier. Lidt senere i samme afsnit står der, at vi ønsker en markedsøkonomi, som rettes til med demokratiske beslutningsprocesser, så den fremmer menneskelig frihed, social retfærdighed og økologisk bæredygtighed. Jeg tror godt, den formulering kan komme ind under det, SF mener med demokratisering af økonomien og erhvervslivet.

Et andet sted står der, at det kristne menneskesyn bl.a. indebærer, at den enkelte har ansvar for sig selv og sin næste. Samfundet bør indrettes således, at den enkelte på den ene side får gode muligheder for at tage ansvaret for sig selv og sine nærmeste og på den anden side forpligtes til at medvirke positivt i det større samfundsfællesskab.

Kristeligt Folkeparti går ind for, at beslutningerne træffes så tæt på og i så høj grad som muligt af de personer, de vedrører, og så kommer vi i hvert fald til noget af det, forespørgslen handler om. Vi går stærkt ind for den private ejendomsret; vi mener, at så mange som muligt skal kunne eje deres egen bolig, men vi ønsker også ejendomsretten til virksomhederne og produktionslivet videre udbredt og ikke i form af ØD med centrale fonde. Så vidt jeg forstår, gør ikke engang SF det længere. Men det er selvfølgelig helt fint, hvis folk kan blive medejere af deres arbejdsplads. Det giver med-

[Ole M. Nielsen]

ansvar, forståelse og engagement til gavn for virksomheden og samfundet og til glæde for den enkelte. Vi vil gerne diskutere forbedrede muligheder for medarbejderaktier og frivillige overskudsdelingsordninger.

Kristeligt Folkeparti ser også meget positivt på pensionskassernes og f.eks. ATP's og LD's medengagement i erhvervslivet, som jo er i søgelyset i denne tid, og vi mener, det er helt naturligt – som der også er taget initiativ til – at der indføres demokrati i disse organisationer. Vi mener derimod ikke, at vi vil kunne opretholde et effektivt erhvervsliv, hvis beslutninger i de enkelte virksomheder skal træffes på demokratisk vis. Så kan man naturligvis spørge, om det endelig skal være effektivt. Erhvervslivet skal i hvert fald tage andre hensyn end til effektiviteten – f.eks. hensyn til medarbejderne, miljøet og samfundet – men når alle disse forbehold er opfyldt, tror vi nok, at befolkningen ønsker et godt afkast, og det fordrer effektivitet. Effektivitet sikres bedst, hvis en enkelt eller nogle få personer har ansvaret. Det lykkes ganske vist ikke altid alligevel; det ser vi alt for mange eksempler på, og dem skal vi naturligvis helst have så få af som muligt.

Men når det er sagt, ønsker vi, at det endelige beslutningsansvar placeres hos nogle få personer. Så må vi samtidig sige, at hvis disse personer ikke ønsker, at deres medarbejdere skal informeres så meget som muligt, høres og tages med på råd, hører disse ledere fortiden til, og de vil sikkert ikke kunne være ledere i fremtiden. Tiden er løbet fra enevælden, også den oplyste enevælde. Slavepiskeren har heller ingen fremtid i dansk erhvervsliv; medarbejderne skal behandles som mennesker, og det løner sig faktisk. Det er menneskeligt forkert og økonomisk dumt, hvis den enkelte virksomhed ikke har medarbejderne tæt på ledelsen.

I Kristeligt Folkeparti har vi også diskuteret den manglende ansvarsfølelse hos ledere, både direktører og bestyrelsesmedlemmer. Vi er stærkt kritiske over for de bestyrelsesmedlemmer, som ikke har anden tilknytning til en virksomhed end et bestyrelseshonorar og i øvrigt har et lignende honorar i 27 andre virksomheder med det resultat, at de kun kan nå at læse dagsordenerne og komme til møderne og ikke kan udføre alt det arbejde, der i øvrigt skal til. Det giver ikke ansvarlighed, og alligevel sidder de pågældende med ret til at træffe store beslutninger.

Og det kan bringe os frem til spørgsmålet: Hvem er egentlig virksomheden? Er det aktionærerne, som jo i mange tilfælde kun har et flygtigt forhold til virksomheden? Er det bestyrelsesmedlemmerne, som jo som før sagt kun er knyttet til virksomheden gennem et honorar? Er det direktørerne, som i mange tilfælde sandsynligvis ikke er medejere og alt for ofte kommer og går i en stadig strøm? Eller er det virksomhedens produkter, som ofte er det mest kendte træk ved virksomheden i samfundet? Jeg tror faktisk, vi har for få familieejede virksomheder, hvor der er en nær sammenhæng mellem familiens og virksomhedens ve og vel; der kan faktisk godt være noget godt i et moderne patriarkalsk forhold.

Men generelt er det sådan i dag, at medarbejderne er det mest stabile element, og virksomheden er derfor i vidt omfang medarbejderne.

Medarbejderne har i kraft af deres job mere i klemme end ledelsen, der jo ofte oven i købet belønnes ved afgang. Virksomheden præsenteres også ofte udadtil mest af medarbejderne. Derfor skal der tages vidtrækkende hensyn til medarbejderne. De skal selvfølgelig være med på råd og være med til at beslutte, selv om ansvaret skal ligge hos nogle ganske få til sidst. Om det hedder demokratisering, afhænger af, hvad man lægger i ordet.

Statsministeren (Nyrup Rasmussen):

Det er en god debat, vi har i gang og har haft indtil nu, en spændende debat, som næsten har været en fristund, også fordi vi har kunnet trække nogle problemer frem og tegne nogle perspektiver op, der uægtelig tilsiger os, at i politik skal der tænkes langt, ligesom der også er brug for godt håndværk til de kortere opgaver.

Jeg vil gerne complimentere hr. Holger K. Nielsen for det indhold, den langsigtede tankevirksomhed, der her blev lagt for dagen. Det er klart, at vi kan kalde det forskellige ting, men jeg hører på tværs af ganske mange indlæg i debatten i dag, at alle erkender, at det at inddrage medarbejdere, det at give ansvar og det at deltage i beslutninger er alle bedst tjent med.

Jeg er også glad for at høre, at der er enighed om at gøre, hvad vi kan, for at knytte forbindelsestrådene mellem de fordele, vi jo dybest

[Statsministeren]

set erkender at der er ved pensionsopsparinger på et bredt grundlag i pensionskasser og lignende, og så det, at medlemmerne selv føler en tilknytning til beslutningsprocessen. Det arbejde skal vi også udmønte konkret, når det udvalg, regeringen har nedsat, fremkommer med sine endelige resultater.

Hr. Holger K. Nielsen spurgte mig lidt om sammensætningen af udvalget i øvrigt. Det vil jeg gerne komme tilbage til med de konkrete navne. Af rent praktiske årsager er jeg på nuværende tidspunkt ikke i stand til at oplyse dem, men løftet om de konkrete navne vil jeg gerne herfra afgive.

Hvad angår spørgsmålet om de grønne investeringer, vil jeg egentlig knytte lidt an til det, hr. Poul Nielson var inde på. Jeg tror virkelig, at det ud fra det i øvrigt meget komplekse og meget brede debattema, vi har taget fat på her i dag, er vigtigt at se, at vi skal fremme grønne investeringer. Men grønne investeringer har ligesom andre typer af investeringer også meget at gøre med risikovillighed og spredning i investeringerne. Jeg har glædet mig over, at en del pensionskasser og fondsdannelser også har forholdt sig velvilligt til grønne investeringer. Det kan man gøre dér, fordi presset, som hr. Ole M. Nielsen var inde på, med hensyn til den kortsigtede afkastlinje ikke er så stort. Det er den lange linje, hvor man kan måle afkastet over tid, som så til gengæld skal være konkurrencedygtig, der her er vejledende for, at ganske mange af disse pensionskasser og fonde kan kaste sig ud i grønne investeringer. For vi ved jo, at det med grønne investeringer ofte er som med udviklings- og forskningsinvesteringer: afkastet kommer på lidt længere sigt i modsætning til de helt direkte, korte, investeringstraditionelle afkast.

Så sagde hr. Holger K. Nielsen – også i dialogen med fru Lone Dybkjær: Var det ikke muligt at få lidt mere substans i diskussionen om det gode arbejdsliv?

For det første er jeg ganske enig i, at det skal vi tilstræbe. For det andet ser jeg i virkeligheden her en genoplivning af en debat, som man især i, tror jeg, 1970'erne og også i 1960'erne havde i Norge. Jeg oplever det gode arbejdsliv som noget, der vil blive forstærket meget voldsomt i 1990'erne, fordi der reelt ikke for en moderne international virksomhed er tænkelige alternativer. Det vil komme til at handle om

selvstyrende grupper i en helt ny forstand på samme virksomhed, og det vil komme til at handle om uddelegering af ansvar inden for de selvstyrende grupper i langt større udstrækning, end vi har set det før. Det vil også komme til at handle om, at den enkelte ansatte i meget konkret forstand – vi har set nogle, synes jeg, spændende eksempler på det i ATP – i virkeligheden er sin egen lille arbejdsplads. Man er i stand til at håndtere informationer, man er i stand til at håndtere ekspeditioner af sager med et langt større personligt ansvar, end man var før, ved hjælp af den spændende kombination af computerteknologi, uddelegering og gennemsigtighed, som vi ser på de mest avancerede dele af dansk erhvervslivs arbejdspladser.

Det er dette koblet sammen med en langsigtet, voksende efteruddannelsesindsats og de nye orlovsordninger, som jeg gerne vil komme til om et øjeblik, der er noget af det mere spændende i det stadiet, vores del af samfundslivet er på nu.

Så vil jeg også gerne sige til hr. Holger K. Nielsen: Jeg er fuldstændig enig i, at det offentlige og ikke mindst staten må gå foran, når det gælder inddragelse af medarbejdere og af ansatte. Jeg er glad for, at spørgsmålet bliver stillet. Jeg synes, jeg vil henvise til finansministerens nyligt udkomne redegørelse om nytænkning i den offentlige sektor og ikke mindst i personalepolitikken.

Jeg ved, at finansministeren er meget optaget af at forbedre samarbejdslinjerne, at styrke samarbejdsudvalg, at inddrage medarbejdere i hele den kompleksitet, som vi hver for sig i dag har bidraget til at belyse. Som jeg sagde før, har eksempelvis ATP foretaget ganske spændende eksperimenter, som vi bestemt også kan drage nytte af inden for andre dele af den offentlige og den statslige arbejdsplads.

Om aspektet i orlovsordninger og arbejdsfordelingen og samarbejdsudvalgene i relation til den enkelte arbejdsplads vil jeg sige til hr. Holger K. Nielsen, at min fornemmelse er, at man rent faktisk på en lang række af de velfungerende arbejdspladser prøver at lave nogle langsigtede, fornuftige aftaler. Det er jo også det, almindelig sund fornuft tilsiger, at vi netop for medarbejderne som helhed og i afdelingerne prøver at diskutere, planlægge og tilrettelægge brugen af orlovsordninger, brugen af

[Statsministeren]

efteruddannelser. Jeg er sikker på, at det også i staten og i kommunerne vil blive set i stigende udstrækning. Vi skal herfra gøre, hvad vi kan for at opmuntre og inspirere hertil.

Hr. Holger K. Nielsen nævnte – og det er en opfattelse, som jeg deler – at der nok er en tendens til, at politikere i det moderne samfund har mindre indflydelse, end de havde tidligere. I hvert fald oplever vi det sådan. Og man kan sige, synes jeg umiddelbart, at med den viden, vi har i dag, og med de strukturændringer, der er sket – internationaliseringen og teknologien er et par eksempler, informationsstrømmenes mængde er en anden og meget relevant betragtning – er der i hvert fald behov for, at vi prøver at få set lidt mere på, hvordan det politiske system fungerer i det moderne samfund, hvordan vi håndterer de mange informationsmængder, den nye teknologi og vel også den spredning og den diversifikation, som det vist hedder, som vi mere og mere oplever i opdelingen af vores samfund.

Jeg vil gerne komme tilbage til SF's dagsordensforslag mod afslutningen af mine bemærkninger.

Hr. Poul Nielson er kendt for at kunne sammenfatte en kompleksitet i få og enkle betragtninger. Det har vi hørt gode eksempler på her i dag – også bemærkningen om hr. Frank Jensen og Platon, var det vist, som jeg må sige at jeg kan erklære mig enig i.

Så sagde hr. Poul Nielson, at det organiserede fællesskab har altid været forudsætningen for, at vi kan sikre fremskridt for den brede befolkning. Hvad forstås vi ved det organiserede fællesskab? Ja, det kan jo have mange betydninger. Men velfærdssamfundet opfatter jeg for det første som et organiseret fællesskab. Man kan vel også sige, at en god, velfungerende virksomhed er et organiseret fællesskab, der fungerer bedst, hvis det inddrager medarbejderne, dem alle, og dernæst sikrer sit eget fundament, ligesom det sikrer medarbejdernes funktion.

Jeg synes, at de betragtninger, der blev gjort om internationaliseringens aspekter og vel også om personkendskaberne, understreger betydningen af debatten og vores optagethed af at få belyst indholdet i de strukturændringer, der er sket.

Jeg var glad for fru Anne Birgitte Lundholts bemærkning om, at der måtte være lidt bedre

muligheder for flytning mellem pensionskasser efter individuelle valgønsker. Så blev der tilføjet: Men det er ikke helt enkelt. Og det er jeg meget, meget enig i. Det er faktisk uhyggelig svært. Derfor er der naturligvis også nedsat et udvalg for at se på det. Jeg skal ikke trætte med sider af kompleksiteten, men bare nævne ord som pensionstilsagn og sammenhæng mellem beskæftigelsesgrader og medlemskab i enkelte pensionskasser som bare én side af sagen, der er uhyre sammensat og derfor gør, at vi må fare med megen lempe her, så vi er sikre på, at sikkerheden i pensionstilsagnene og den spredning og risikovillighed, som jo hænger sammen med pensionskassernes størrelse, er vigtige positivsider, som vi ikke må tabe i vort forsøg på at balancere på dilemmaet: det at kunne flytte og det at kunne give sikkerhed for pensionsopsparingen.

Lønmodtagernes Dyrtidsfond har jo en helt konkret historie, som jeg håber vi alle husker en gang imellem. Lønmodtagernes Dyrtidsfond kom jo til verden på baggrund af, hvad jeg vil kalde en solidarisk håndsregning fra yderst ansvarlige folk i dansk fagbevægelse. Det var en del af et i virkeligheden stort indkomstpolitisk forlig i slutningen af 1970'erne, nærmere bestemt december 1979. En gang imellem, som tiden går og hukommelsen svigter, synes jeg, det er vigtigt at fastholde, at det faktisk var et ret genialt indgreb. Det må jeg sige. Jeg vedkender mig da gerne et indirekte medansvar derfor. Det var faktisk ganske genialt, for hvad var det, vi gjorde dengang? Vi sagde: Vi tager sådan set ikke noget fra lønmodtagernes velerhvervede, overenskomstbestemte rettigheder, men vi venter med at udbetale dem pengene, dyrtidsportionerne, til lidt senere, når samfundet er kommet i sving og investeringerne er kommet i gang. Og det er præcis det, der sker.

Derfor bliver jeg selvfølgelig lidt ked af det – ikke meget, men bare lidt – når fru Anne Birgitte Lundholt glemmer hele den fælles forståelse, der var, dengang vi etablerede denne sag. For tænk engang – uden at dansk presse skal blive alt for chokeret – vi kan jo ikke udelukke, at vi engang i en ukendt fremtid igen har brug for at appellere til samfundssolidaritet og forståelse hos begge parter på arbejdsmarkedet, og så er det selvfølgelig utrolig vigtigt, at de grundlæggende aftaler og forudsætninger,

[Statsministeren]

uanset om de nu er 10, 15 eller 20 år gamle, også i tilfælde af fundamentale overenskomstindgreb holder, indtil formålet er nået og pengene er nået ud til de lønmodtagere, de skal nå, når disse er kommet til skelsår og alder.

Så vil jeg sige helt upolemisk: Jeg tror, at diskussionen om arbejdsgivernes ret til at lede og fordele arbejdet enten kan udvikle sig til: Går du ind for, eller går du ikke ind for, at arbejdsgiverne skal have ret til at lede og fordele arbejdet? Det fører jo ikke til så meget, eller også kan den udvikle sig til: Hvordan får vi den størst mulige dynamik i danske virksomheder, det bedst mulige samspil mellem medarbejdere og ledere i det daglige og i de økonomiske og komplicerede længerevækkende beslutninger? Det er det, der er det interessante. Vi ved jo, hvor forskellige holdningerne er. Jeg tror på, at vi kan nå resultater via den åbne dialog, vi har taget fat på.

Jeg vil så erklære mig uenig med fru Anne Birgitte Lundholt, når hun giver udtryk for, at vi har behandlet danske aktionærer skammeligt – jeg tror, det var det udtryk, der blev brugt – som led i vores skattereform. Det er lidt det samme, som jeg var inde på før, at det er helheden, der tæller; det er ikke hjørnet. Jeg tror, det er klogt, når vi skal vurdere skattereformens konsekvenser for aktionærer og virksomheder, at vi tager alle sider af skattereformens samlede virkninger for virksomhederne med. Så får vi det rigtige billede, og så er aktionærerne faktisk rimelig godt stillet – ligesom virksomhederne er det – under skattereformen.

Jeg vil sige til hr. Helge Sander, at hr. Helge Sander måske reagerer lidt på rygmarven i den vigtige debat, vi har. Det var ikke det mest fremsynede synspunkt, jeg hørte heroppefra. Det var desværre lidt forudsigt, da der blev refereret til den gamle Sovjetunionen, som jo er noget, vi for længst har lagt bag os, og som forhåbentlig aldrig nogen sinde kommer igen. Når der nu er lagt op til lidt debat om det, synes jeg godt, jeg vil respondere og erklære mig enig med hr. Holger K. Nielsen i, at der ikke er noget formål i – fornuftsbetonet vel at mærke – sådan at pådutte det ene eller det andet parti stor forkærlighed for et Sovjetimperium, som alle de nuværende partier i Folketinget for længst har taget afstand fra – og har gjort det i al den tid, vi har arbejdet her.

Når det gælder forøgelsen af investeringsloftet for LD, ATP og pensionskasser fra 25 pct. til 35 pct., anser jeg det ikke for noget problem, men for en god løsning, der længe har været behov for. Jeg vil sige til hr. Helge Sander, at jeg ikke kender en eneste dansk virksomhed, der har modtaget pensionskassemidler som investering i deres virksomhed, der har sagt: Det havde vi helst været foruden. Eller: Det har været et stort problem for os. Eller: Det har ikke været en positiv oplevelse. Jeg kender kun eksempler på, at dette samarbejde rent faktisk fungerer fremragende og er til gavn både for pensionskasser og for virksomheder, men jeg hører gerne, om der skulle være andre meninger om det; jeg tror det ikke.

Hr. Poul Nødgaard talte om medarbejderaktier, både gode sider og mindre gode sider. Jeg oplevede et konkret eksempel forleden, kan jeg fortælle hr. Poul Nødgaard, på en virksomhed, oven i købet et lille pengeinstitut i Jylland, som gerne ville give alle medarbejdere en aktie. Her så jeg et lillebitte eksempel på, at det kunne alle medarbejdere også godt få, men rengøringsassistenten på deltid kunne ikke få det, fordi aktien udgjorde for stor en andel af indkomsten. Det får vi rettet op på. Jeg vil blot med dette lille eksempel sige, at her skal vi naturligvis være – og det er jeg i hvert fald – positivt indstillet over for, at der sker en rimelig inddragelse af medarbejdernes interesse i virksomheden, også på aktiesiden. Her møder man bestemt ikke nogen modvillighed fra mig og heller ikke fra regeringen.

Hr. Ole M. Nielsen refererede i en lille dialog til de mere negative sider, vi oplevede i 1980'erne. Der blev nævnt både gulddrenge og flippere, og jeg synes, at hr. Ole M. Nielsen med disse betegnelser vel meget godt signalerede nogle af de tendenser, vi så i 1980'erne, især i den sidste halvdel, men også i midten, tendenser til, at succesen i erhvervslivet blev præstationen dette år eller året forud, og succesen i erhvervslivet blev symboler på netop den sammenfatning, hr. Ole M. Nielsen gav om gulddrenge og guldflippere. Den tid er heldigvis ved at klinge af, og vi er ved at nå over i en tid med dialog, samtale, inddragelse af medarbejdere og langsigtet tænkning i den internationale verden, vi lever i.

Fru Charlotte Enevoldsen gjorde ligesom fru Lone Dybkjær meget ud af det fundamen-

[Statsministeren]

tale, der hedder at være uden for arbejdslivet, og sagde, at det var et afgørende demokrati-problem. Jeg deler fuldt og helt det grundsyn. Mange virksomheder har, som fru Charlotte Enevoldsen sagde det, brug for langsigtet investeringskapital, og derfor er vi også glade for, at regeringen fremsatte det forslag, som nu bliver virkelighed, om bedre muligheder for at få det samspil med det øgede investeringsloft igennem.

Jeg deler også fuldt og helt det grundsyn, som det vist blev udtrykt, at jo flere aktive personer der kan være på arbejdsmarkedet i et ordentligt og godt arbejdsliv, jo bedre sikring har vi samtidig skabt i det fremtidige velfærdssamfund. Jeg synes, det er rigtige betragtninger, jeg kan erklære mig helt enig i.

Fru Lone Dybkjær nævnte en række træk: internationaliseringen, computerteknologien og tv-medierne. Det sidste har vi jo taget lidt fat på med det nye Medieudvalg, som også, går jeg ud fra, vil gå ind i den opgave at få dette belyst. Jeg synes, at fru Lone Dybkjærs indlæg gav stødet til en ny og nuanceret debat bortset fra det med mænd, mæslinger og magt; men det kan jeg måske få oplyst den interne sammenhæng i. Jeg er ikke i tvivl om det med mænd og magt, det var mere det med mæslinger, jeg var lidt i tvivl om. Men never mind; udtalelsen er da interessevækkende.

Måtte jeg her mod slutningen sige om hr. Ole M. Niensens indlæg: Man er jo i en række virksomheder begyndt at tale om såkaldt etiske regnskaber, og jeg sad og fik tanken, da jeg hørte hr. Ole M. Niensens indlæg, at jeg tror, at sider af det, Kristeligt Folkeparti er inde på, bestemt også vil blive mødt positivt og bør fremmes i et godt samarbejde på den enkelte virksomhed.

Jeg vil slutte med en kort kommentar til hr. Holger K. Niensens dagsordensforslag. Jeg tror, det er klogt – og det viser debatten her også – at det, vi bør sætte i gang af overvejelser, har et lidt bredere perspektiv end det dagsordensforslag, hr. Holger K. Nielsen fremsatte på SF's vegne. Derfor kan regeringen ikke støtte dagsordensforslaget, men regeringen vil gerne – og jeg vil gerne – tage initiativ til at overveje den bedste form for at få analyseret og belyst, lad mig bare kalde det folkestyrets egentlige arbejdsvilkår og fremtidige arbejdsvilkår med alle de aspekter, vi har været inde på i dagens debat.

Jeg vil derfor tage kontakt til partilederne om den rigtige form for en sådan analyse. Jeg nævnte det allerede i mit første indlæg, at lad os dog bruge vore universiteter, højere læreanstalter og forskere til at hjælpe os med en sådan opgave. Men formen ville jeg foretrække at vi drøftede på partilederniveau, og det vil jeg tage initiativ til.

(Kort bemærkning).

Lone Dybkjær (RV):

Jeg skal blot til hr. Holger K. Nielsen sige, at vi ikke kan støtte dagsordenen, fordi vi har den grundlæggende opfattelse, at der er behov for en bredere diskussion om de forslag, der ligger i SF's dagsordensforslag, en diskussion, som ikke skal være indsnævret til et lukket udvalg, men gerne skal gå ud til en bredere kreds. Vi er derfor enige med regeringen i, at det ville være nyttigt at få andre grupper inddraget i debatten også. Det er med den begrundelse, at vi ikke kan stemme for forslaget.

Og til hr. Poul Nyrup Rasmussen skal jeg blot sige, at mæslinger er en børnesygdom.

Formanden:

Jeg mener, at »statsministeren« er den korrekte tiltale.

Holger K. Nielsen (SF):

Jeg vil gerne takke statsministeren igen og takke for debatten.

Jeg synes, vi har haft en god diskussion i dag, hvor der har været masser af perspektivfyldte indlæg, og vi har været i stand til for en gangs skyld at diskutere nogle væsentlige og mere langsigtede ting. Jeg må indrømme, at jeg også er tilfreds med, at statsministeren siger, at regeringen vil tage initiativ til at få lavet, hvad jeg opfatter som en større magtanalyse af det danske samfund, og hvordan folkestyret og politikerne i højere grad kan få indflydelse på samfundsudviklingen.

Jeg tror, det kan være ganske rigtigt, at man beder nogle folk på universiteterne, nogle forskere om at se på disse ting. Og jeg er tilfreds med, at vi på baggrund af debatten her i dag kan få gang i et sådant arbejde.

Jeg har især bemærket, at det jo ikke er alle partier her i Folketinget, der har været i stand til at tænke nyt. Vi har lagt megen vægt på fra

[Holger K. Nielsen]

SF's side, og det fremgår også af vores forslag om motiveret dagsordenen, at vi skal diskutere det her på 1990'ernes vilkår, og jeg har i mine forskellige indlæg udvist stor åbenhed i forhold til, hvordan man kan tænke sig . . .

Formanden:

Det medlem af Folketinget, der i øjeblikket har ordet, opfordrer til fortsat diskussion om emnet, men jeg er helt sikker på, at det ikke er hans opfattelse, at det skal foregå på den måde, det sker i øjeblikket, især i sidegangen!

Holger K. Nielsen (SF):

Jeg har i mine forskellige indlæg lagt op til stor åbenhed om, hvordan vi kan diskutere nye modeller for en demokratisering af økonomien og arbejdslivet på 1990'ernes vilkår. Jeg synes, der har været grundlag for en meget konstruktiv debat især fra Socialdemokratiets og Det Radikale Venstres side.

Derimod må jeg nok sige, at når man hører på Det Konservative Folkeparti og Venstre og også – vil jeg mene – CD og Kristeligt Folkeparti, er det jo det samme, som vi altid har hørt. Der var ikke antydning af nytænkning hos Det Konservative Folkeparti; det var den samme gamle sang om, at vi alle sammen skal være aktiebesiddere, og hvis vi giver aktionærerne bedre vilkår, har vi løst alle problemer. Der var ikke skygge af nytænkning med hensyn til, hvordan man kan gå i gang med disse ting. Det var der på en helt anderledes måde og hos Det Radikale Venstres fru Lone Dybkjær, hos Socialdemokratiet. Der var ideer, der var nye ideer, og der var visioner med hensyn til, hvordan man kan komme i gang med denne diskussion.

O.k., vi er ikke nået så langt i dag, og det kan jeg beklage. Vi lagde med vores dagsorden op til, at vi nu skal have mere substans i denne diskussion, men jeg er alligevel opløftet over, at i det mindste Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre er villige til at gå ind i en frugtbar, fremadrettet og konstruktiv diskussion om disse vigtige sager.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 52 af Holger K. Nielsen (SF) (se foran)

forkastedes, idet 9 (SF) stemte for, 111 (S, KF, V, FP, CD, RV og KRF) imod.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

9) Første behandling af lovforslag nr. L 241:

Forslag til lov om ændring af lov om byfornyelse og boligforbedring, lov om individuel boligstøtte, lov om leje, lov om midlertidig regulering af boligforholdene og lov om lejeregulering i erhvervslokaler m.v. (Lejefastsættelse, finansiering og offentlig støtte).

Af boligministeren (Kofod-Svendsen).
(Fremsat 14/4 94).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Lissa Mathiasen (S):

Da den første lov om byfornyelse i 1982 blev vedtaget, lagde vi i Socialdemokratiet megen vægt på betydningen af at få denne lov vedtaget. Årsagen var, at vi dermed havde en forventning om, at vi for alvor fik sat skub i renoveringen af de mange utidssvarende boliger, vi havde, således at boligerne og de omgivende arealer kunne leve op til de krav, vi med rette i dag stiller til en tidssvarende bolig.

Her tænker jeg ikke kun på de helt grundlæggende mangler som isolering, varmforsyning m.v., men lige så meget på de helt basale mangler som eget toilet, bad, køkken osv. samt udenomsfaciliteterne – ting, som betyder en væsentlig forbedring af levevilkårene for ganske mange mennesker.

Vi kan også konstatere, at mange boliger i den mellemliggende periode er blevet byfornyet, men der er stadig et meget stort behov for offentlig byfornyelse og behov for at sikre, at de mange mennesker, der stadig bor dårligt, kommer til at bo bedre og sundere.

Dermed være også sagt, at vi fra Socialdemokratiets side lægger megen vægt på, at vi til stadighed sikrer, at vi har en byfornyeslovgivning, som giver disse muligheder, og vi har også glædet os, hver gang det har været muligt at få øget bevillingerne til offentlig byfornyelse, ligesom vi til stadighed er meget optaget af